Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«С В Е Т») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ЕРА, 3 ноябрь, 1977 шу. ● № 132 (5799). ● Мах 2 кеп.

Селхан съездий Кремлевски Двореце хьайиллар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяь КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета цхьана еш йола торжественни заседани.

Цига «Сийлахь-боккха Октябри адамлен прогресси» яха доклад йир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева.

ЛЕНИНА БАЙРАКХА КIАЛ КОММУНИЗМ КОТЪЯЛАРГА!

СЪЕЗДИЙ КРЕМЛЕВСКИ ДВОРЕЦЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

Кховзткъа шу да котало яьккха Октябра байракх планета тIа шерша. Адамлен историе хиннаяц Ленински парте кулгал а деш яь хинна Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци санна йола селла боккха лоархIам бола событи. Цо халкъашта хьабийллар бокъонца йолча социальни прогресса лакхаленашка бода никъ, коммунизмага бода никъ.

Советий Мехко — Сийлахь-боккхача Октябра Даьхено — лаьттан тIа эггара хьалха хьалйир дегIаснача социализма общество. Сийлахьча кховзткъа шера итоташ дIачIоагIъяьй лукха ха йоацаш тIаийцача СССР Конституце тIа — Советски Социалистически Республикай Союза Керттерча Закона тIа.

Советски наха сийлахьа юбилей белгалдоаккхаш карагIдаьнна хIамаш Iалаьмате доккхий да.

КПСС XXV съезда исторически решенеш толаме кхоачашъяра социалистически яхь а йоаржаяь, миллионаш болча къахьегамхоша деррига низаш, хьинар тIадерзаду социалистически Даьхе дIахо хозъяра, цун низ алсамбаккхара, халкъа вахара хьал айдара.

Вай мехко хьабенача наькъа де а доагIаш доккхал деш 2 ноябре съездий Кремлевски Двореце гулбелар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяьча КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета, РСФСР Лакхехьарча Совета торжественни заседане дакъа лоацараш. Зале ба КПСС ЦК членаши членалла кандидаташи, КПСС Центральни Ревизионни Комисце членаш, СССР-и Российски Федераци Лакхехьарча Советий депутаташ, парте ветеранаш, Октябрьски революце, Граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкеи тIемашка дакъа лаьцараш, столицаи Подмосковьяи цIи хеза нах, Советски Эскареи Флотеи бIухой, Iилма, литература, искусства деятелаш, общественни организацей викалаш, Советски пачхьалкхен 60 шу дизар дездеча вай мехка баьхка доазол дехьара хьаьший.

Iуйрийна итт сахьат. ЧIоагIа, дIаьхдаь тIоараш детташ, ура а гIайтта тIаийцар гулбеннараша новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, Д. А. Кунаев, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов, К. В. Русаков.**

Торжественни заседане президиуме иштта ба союзни республикай Компартей ЦК хьалхара секретараш, союзни республикай Лакхехьарча Советий Президиумий председателаши Министрий Советий председателаши, парте ветеранаш, промышленностеи юрта боахамеи хьалха латтараш, Iилмаи культураи гIорбаьнна бола деятелаш, советски военачальникаш, космонавташ, общественни организацей кулгалхой.

Укхаза ба социалистически мехкий партийно - правительственни делегацешта керте латтараш, коммунистически болхлойн партей кулгалхой, Советски Союзаца доттагIлен гIулакхаш леладеча пачхьалкхений делегацешта керте латтараш, къаман-кортамукъален боламийн организацейн викалаш.

Торжественни заседани хьайиллар КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара **М. А. Суслова.**

Новкъоста М. А. Суслова даь къамаьл

Деза новкъостий!

Хьамсара доазол дехьара хьаьший!

Тахан вай укхаза гулденнад советски наьхеи дерригача дунеи тIарча къахьегамхойи доккха а сийрда а цIей — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце кховзткъа шу дизар торжественно дезде. **(ТIоараш тох).**

1917 шера 25 октябре (7 ноябре) вай мехка халкъий вахаре, дерригача дунеи кортамукъален болам дегIабоалабеча исторически хIама хилар.

Историе чухь эггара хьалха большевикий парте кулгалдеча, гениальни бьычча Ленин керте латтача Россе турпалча болхлой классо къахьегача ахархошца мехка дерригача къамашцеи народностащцеи цхьана кхы вIалла а хургйоацаш тIера Iоккхессар капиталистийи помещикийи эксплуататорски строй, чаккхьаькхар социалистически революци, хIаьта вай мехка социалистически общество хьаяра, эксплуатаци яхар фуд ца хов общество, къахьегача наьха йиззача демократеи паргIатоний, боарам боацача социальни прогресса общество хьаяра юхьиг дIайоалайир. **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Дерригдунен историе чухь керда зама хьайийллар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце, къахьегача наха низаш дарах, эксплуатаци ярах, къелах латта общественни система йохаяра зама, къахьегача нахах шоай кхела, шоай вахара бизза дай хулаш бола социалистически общественни системага довлара зама.

Октябра кховзткъа шу дизара вай мохк, деррига прогрессивни адамаш накъадьхкад социализмо башха-дика коталонаш яхарца, Маркса—Энгельса — Ленина хьехам, пролетарски интернационализма идеяш толарца. Октябра гIулакх хIанз дахаш да вежарашха долча социализма мехкашта дерригдунен исторически лоархIам болча карагIдаьннарашка, чIоагIлуш латтача цар содружестве, коммунистически болхлойн болама, халкъий къаман-кортамукъален къовсама кердача толамашка.

Советски Союза къахьегамхоша сийлахь-доккха шу белгалдоаккх ленински, коммунистически хьисапе, КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра массане а дегаш айленнеи хьинарен къахьегача хьале. Дерригача вахаро, юбилейни шерарча ерригача событеша, къаьстта дерригача халкъо СССР Конституци ювцарои тIаэцарои, кердача низаца хьагойтар болхлой класс, колхозни ахархой, халкъа интеллигенци Коммунистически партена — вай общественни строя кулгалдечеи лостам телачеи низа гонахьа йохаогйоацаш кхотаенна хилар. **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Тахан укх зале ба керда вахар хьалдеча дакъа лоацаш хиннача советски наьха дерригача поахалий викалаш. Мукъа ба сона, новкъостий, вай сийлахьча ленински гвардега, революцеи граждански тIемеи доакъашхошка, хьалхарча пятилеткай ударникашка, Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема турпалашкеи вай деной турпалашкеи **(ДIаьхдаь тIоараш тох)** — Октябра турпалий гIулакх дIахо а хьош вай мехка коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдерашка дег тIара моаршал дала! **(ТIоараш тох).**

Новкъостий! Октябрьски революци хьахиннай дерригача мехкий къахьегамхой пролетарски интернационализман солидаростеи байракха кIал. Цун коталоно хьабийллар доттагIлени вIаши дувцар кхетадарен, цхьатаррарча бокъонехи машаре вIаши цхьана гIулакхаш леладареи ларда тIа халкъашта юкъера, пачхьалкхенашта юкъера отношенеш овлангара денз хувцара никъ. Вай гIаддаха да воашта юкъе дунен 104 мехкара 123 делегаци йолаш. **(ТIоараш тох).**

Мукъа ба сона социалистически мехкий партийно - правительственни делегацешка — Советски Союзаца оагIох оагIув а теха Октябра наькъагIа болхача вай тешамеча доттагIашкеи цхьоагIонхошкеи — вежарашха моаршал дала. **(ТIоараш тох).**

Вай цIеначa дег тIара моаршал лу дунен социалистически доацача даькъ тIарча коммунистически болхлойн партей кулгалхошка — вайца цхьана дог-уйла ярашка, машараи социализмаи тIехьа лоаттабеча къовсамерча новкъосташкеи соратникашкеи! **(ТIоараш тох).**

Пурам да сона колониальни империеш йохарах хьахиннача Советски Союзаца доттагIал долча пачхьалкхений делегацешта керте латташ Москве баьхкача гIорбаьннача политически деятелашка дег тIара моаршал хатта, хьинари денал долаши империализмана духьала, шоай халкъашта йизза къаман кортамукъале яккхара, социальни прогресса тIехьа латтача къаман-кортамукъален боламийн организацейн викалашка моаршал дала. **(ТIоараш тох).**

Вайна дика хет дуккхача мехкий социалистически партей делегацеш вай цIей дездеча яьхка. **(ТIоараш тох).**

Вай моаршал лу беррига вай хьаьшашка — лаьттан массе а миIингера вай столице баьхкача партийни пачхьалкхенни деятелашка, демократически общественни организацейн боламийн викалашка. **(ТIоараш тох).**

Машара, демократе, къаман кортамукъалени социальни прогрессеи низаш кхотададар а вIаши цхьана дика гIулакхаш леладар а — из я шийн новкъосталца вай планетана къахьегамхоша чIоагIа машари кхерамзлеи Iалашъергйола, къахьегача наха керда ираз дола вахар хьалдергдола, социализма идеяш котъялар Iалашдергдола архимедов рычаг! **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Новкъостий! Мукъа ба Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяь Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето, Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совето цхьана еш йола торжественни заседани хьаелла. **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Двореце ек Советски Союза пачхьалкхен Гимн.

Председателал деча нов. М. А. Суслова Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста **Л. И. Брежневна** дош лу Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарах доклад е.

Торжественни заседане доакъашхоша, доазол дехьарча хьаьшаша ура а этте чIоагIа тIоараш а детташ тIаэц Леонид Ильич Брежнев.

* * *

Новкъоста Л. И. Брежнева доклад чакхъяьиначул тIехьагIа заседане дIахо къамаьлаш дир.

Заседане къамаьлаш дир: 1914 шера денз КПСС член волча февральскии Октябрьскии революцей доакъашхочо Н. П. Богданова, Польски Объединенни болхлой парте ЦК Хьалхарча секретара Эдвард Герека, Вьетнама Коммунистически парте ЦК Генеральни секретара Ле Зуана, Германе Социалистически единни парте ЦК Генеральни секретара Эрих Хонеккера, Чехословацки Коммунистически парте Генеральни секретара, ЧССР Президента Густав Гусака, Итальянски Коммунистически парте Генеральни секретара Энрико Берлингуэра, Венгерски Социалистически болхлой парте, ЦК Хьалхарча секретара Янош Кадара, кхычар.

Съездий Кремлевски Двореце ра торжественни заседани дIахо болх беш я.

(ТАСС).

СИЙЛАХЬ-БОККХА ОКТЯБРИ АДАМЛЕН ПРОГРЕССИ

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА доклад

Деза новкъостий!

Хьамсара доазол дехьара хьаьший!

Укх деношка советски халкъо, дерригача мехкий коммунисташа, ерригача прогрессивни адамлено торжественно белгалду эггара сийлахьа дола цIей. Кховзткъа шу хьалха Ленина парте кулгалдаьча Россе болхлошеи ахархошеи тIера Iоккхессар капиталистийи помещикийи Iаьдал. Дунен историе эггара хьалхара котало яьккха социалистически революци хилар. **(ТIоараш тох).**

Дицлургдоацача октябрьски деноша хьоайир еррига планета. Йоласлар керда исторически зама — дуне революционни эргадаккхара зама, социализмагеи коммунизмагеи довлара зама. ДIаболабелар тахан бIаьш миллионаш нах болхеи еррига адамле яха кхел йолеи никъ. **(ТIоараш тох).**

Вай эггара хьалхара дар. ХIаьта вайна атта а хиланзар. МоастагIаша баьча гона духьала отта дезар. БIаь шерашка тIехьадиса хилара юкъера хьаледха дезар. Исторически инерце Iалаьмате боккха низ эша а баь кердача законегIа—коллективизма законегIа даха Iомадала дезар.

ХIаьта хIанз, къовсамеи къахьегамеи кховзткъа шера хоадам беш йола керттера итог еш, доккхал а деш ала йиш я: вай духьалъэттар, **(ТIоараш тох)** вай доханзар, **(ТIоараш тох)** вай котдаьлар. **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Вай котдаьлар бирсача, кхерамеча граждански тIемеи герзашца кийчъеннача интервенцей шерашка, Советски Iаьдал хургда е хургдац яха дош къоастадеча хана.

Вай котдаьлар сихха дакача, кхехкача хьалхарча пятилеткай шерашка шоашта историе хьакъоастаьча лоацача хана вай мехка болхлоштеи ахархоштеи социализма лардаш йоккха Даьхенах низ бола индустриальни держава е могаргдий хьоагI яха дош къоастадеча хана.

Вай котдаьлар, унзарча, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема алан шерашка, дунен империализма ударни низаш тIэтаIара духьала отта, фашизма дукъ качдоллара адамле къалхара яккха могардий хьоагI социализмана яха дош къоастадеча хана.

Вай котдаьлар чоалханеча, кхохкаденнача тIема тIехьарча шерашка а. «Шийлача тIемеи» атомни шантаж йолчеи хьале сихха юхаметтаоттабир бохабаь хинна боахам, экономически Iилма-технически прогресса дикагIдола мулаш даьхар.

Ткъаь итт шу совгIа ха я Советски мохк машара хьале баха. **(ТIоараш тох).** Хьаяь, яхаш, эргаювлаш тоалуш я дегIаена социалистически общество — наьха исторически кхолламах хьахиннар. **(ТIоараш тох).**

Сийлеи хоастами ба советски халкъа, халкъа — котдаьннача!

Сийлеи хоастами ба советски наьха дерригача поахалашта, кхалнахаи маIача нахаи, коммунисташтеи парте боацараштеи, шоай низаш, хьинар, хIаьта эшаш хилча вахар ше а ца кходеш Даьхе социальни прогресса лакхаленашка кхоачаяьрашта! **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Эггара доккхагIа, эггара дIайхагIа дола уж лоархIаши безаши дешаш оал вай революце ветеранашка. ТIа-тIа кIезигагIа бус вайна уллув 1917 шера Октябре Ленински парте байракха кIал къаьна дуне дохаде баха хиннараш. Бакъда тIа-тIа йиззагIа гучаювл царна карагIдаьннача сийле. Сийлеи хоастами ба Октябре хьалха лаьттараштa! **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Укх торжественни деношка вай баркал а оалаш дувц Советий мехкаца хувца ца луш революционни солидарность леллаьча доазол дехьарча классагIа болча воай вежарех. Цар хьадда яьча выступленеша цкъа йохаяь Iанзар империалистий агрессивни уйлаш.

Яхийла пролетарски интернационализм — еррига къахьегамхой низ бола герз! **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

I. Советски Союз социальни прогресса хьалха латт

Новкъостий! Революце шу белгала массаза ду вай юха а уйла ю Октябра лоархIама, историе лелама, дунен кхелашта цо яьча воздействе низа.

Октябрьски революце, мадарра аьлча, къоастайора вай мехка проблемаш, цун историе, цун хьадда долча хьалаша оттаяь проблемаш. Бакъда, шоай овланга диллача, уж шоаш къаьстта а йоацаш, общественни дегIадахкара леламо адамлена хьалхашка оттаяь юкъара проблемаш яр. ХIаьта Октябрьски революце дерригдунен-исторически лоархIам латта а латт уж проблемаш къоастаярах, хIаьта из дарах—лаьттан тIа цивилизаце керда тайпа хьадаргда бода никъ цо хьабийла хиларах. **(ТIоараш тох).**

Октябро бакъдир общества политически лардаш овлан тIара хувца торо йолга. Российски пролетариато жоп делар политика эггара иргIча, массанена а дага латтача хаттара: Iаьдал леладара йола эксплуататорий монополи даим хургйолаш я е къахьегамхой Iаьдалца хувца йиш йолаш а хувца езаш а я из.

Социализм хьалъяьча кховзткъа шеро къаьгга хьахьекхад обществана деш дола политически кулгал шоай бе деллача, мехка кхелах бола бехктокхам шоашта тIаийцача къахьегача наха фу дулургда. Цу кховзткъа шеро бакъдир къахьегамхой Iаьдал доацаш, социалистически пачхьалкхел йоацаш, цунна юстара даьлча социализмага долха наькъаш хиннадоацилгеи е хIанз доацилгеи. **(ТIоараш тох).**

Октябрь котбаьлча къахьегача наха хьалхашка эггара хьалха хьаеллаелар эксплуатаци дIаяккхареи экономически Iазапа кIалхара бовлареи торо. Общественни прогресса из керттера проблема къостайир частни доалахье дIаяккхара, цун метта общественни доалахье оттаяра ларда тIа. Производства анархи шийн моттиг дIаяла езаш хилар боахама Iилман ларда тIа, плановни хьисапе доал дара.

Исторически лоацача ханашка боккхача тIехьабисача мехках хилар лакха дегIаена индустрии коллективизированни юрта боахами бола мохк. Къахьегама шиъ ахи ди мара эшац вай промышленноста бIарчча 1913 шера хьаеш хиннар миссел продукци хьаяра. **(ТIоараш тох).** ХIанз вай ю ткъаь пхиъ шу хьалха дерригача дунено еш хинначул дуккхагIа промышленни продукци. Историе эггара хьалхара социализма мохк Iалаьмате чIоагIа экономически дегIабар — из паргIатача къахьегамах хьахиннар, шоашта, юкъарча беркага шоаш болх белга кхетадаьча наьха къахьегамах хьахиннар. **(ТIоараш тох).**

Октябро, социализмо адамлен истори дIаьхий дир къахьегамхой духовни паргIата бахара опытаца а. Нах IотеIаберий доала «къайленех» цаI массаза а лаьттай наха духхьала физически низ тIалоаттабелга духовни низ барца цар хьаллузаш хиларах. Доал деча классаша къахьегамхошта ма-могга халонаш увттаяьй образованегеи культурагеи кхачара, царна качйийхкай харц идеяшийи уйлаши. Цудухьа вай мехка законагIа хила доагIаш дар политически революцена тIехьа культурни революци хилар.

Цхьан ноахала вахара хана Советски мохк биззан даими мукъабаьлар дешар-йоазув ца хара халача дукъах. Къахьегамхоех хилар культурни вахаре хьинаре дакъа лаьцараш, духовни ганзаш хьакхоллараш. Халкъа юкъера хьахилар Iилманеи техниканеи, литератураннеи искусстванеи гIордаьнна хIамаш карагIдувлийташ, Даьхен сий даьккха йола керда социалистически интеллигенци. Адамлен дикагIча хьаькъалашта дага даьлла вIашагIкхстар-къахьегами культуреи исторически вIашагIкхетар хилар. **(ТIоараш тох).** Вай мехка историе, еррига дунен культура историе теха Iалаьмате боккха лоархIам бола гола яр из. **(ТIоараш тох).**

Октябра карагIдаьннарешта юкъе къаьстта моттиг дIалоац къаман дош адамлен общества историе эггара халагIа, эггара драматични дола дош къоастадаро.

Деррига къамийн народностийн къахьегамхой денале союз хилара тIехьа йола парти. В. И. Ленин массаза а чакхъяккха гIерташ хиннаи къамаш шоай лоIамагIа хилара йола бокъо, цар йизза а хьадда а цхьатарра бокъо хилар. ХIаьта Октябрь котбалар шу цхьан ханна хилар къамаш кортамукъадалара тIехьа лоаттабаьча къовсаме яьккха котало. **(ТIоараш тох).** Хьалха хиннача пачхьа Россе халкъашка эггара хьалха кхаьчар исторически шоашта дезаш харжара йола бокъо, шоай кхела дай хилара бокъо.

Цар шоашта эшар хержар. Уж шоаш равза а доцаш вIашагIкхийттар низ болча союзни пачхьалкхене, хIаьта, шийна болча аьттона доацаш, эрсий халкъо деча новкъосталах котгIортилга а еш кердача вахара наькъ тIа хьадда даьлар. **(ТIоараш тох).**

Халкъий кхоталаларен вIаши новкъостал дарен низо цIаккха а ца дайнача тайпара сихдир еррига республикаш дегIайоагIилга. Къамашта юкъе хиннача моастагIалои вIаши тешам ца хиларои доттагIленнеи вIаши лархIарaи шийн моттиг дIаелар. **(ТIоараш тох).** БIаьшерашка къамо ше мара ца лоархIа уйла юкъекхихьаьча чIоагI а еина дIаэттар интернационализм. БIарчча советски социалистически культура хьахулаш йола шоайла вIаши йIаьхий яь къамий культураш къегача бесанца лепа яьлар.

Советски Союза халкъий цхьатарра бокъо хилар, вошал, йохаргйоаца цхьоагIо — из деррига а бахъ а хинна дIаэттад. **(ТIоараш тох).** Хьахиннай наьха керда исторически общность — советски халкъ. Къамаш вIаши таргагIортара вай общества вахара дерригача доакъоех чакхйоалаш я. Иштта я, новкъостий, ленински къамий политика башха-дика итог, иштта я шийн дерригдунен - исторически лоархIам харибе йиш йоаца вай опыт. **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Октябра карагIдаьнна Iалаьмате доккха хIама хилар социальни цхьатарра бокъо хилара нийсхони принципаш чIоагIъяр. Вай йизза бокъо а йолаш ях: лаьттан тIа хиннача цхьаккха а общества цIаккха а даь а дац е де йиш а хиннаяц халкъашта, къахьегамхошта социализмо даьр миссел! **(ТIоараш тох).** ХIара советски сага я политически вахаре хьинаре дакъа лацара торо луш йола йизза, еррига бокъонаши паргIатонаши. ХIара советски саг торо йолаш ва шийна дагадолчунгеи дулургдолчунгеи хьежжа вахара никъ харжа, Даьхенна, шийн халкъа пайдане хила.

Халдаиза тоалуш латт советски нах бахеи болх беш болеи хьалаш. Советски гражданина бовзаш бац кхоана фу хургда хьоагI яха сага сийн доаду кхерам, болх боацаш, медицински гIо доацаш, гIа тхов боацаш висара кхерам. Общество латт цун бокъонаши хьашташи лорадеш, цун граждански, адамлен сий лораду.

Цена дег тIара къахьегилга, лакха гражданственность, идейно - нравственни гIулакхаш хилар — уж да вай мехка сага моттиги цун сийи белгалдер. Цунах латт сага творчески инициатива, духовни дегIавар духдувла лакъаргбоаца хьаст. Цунах латт социальни нийсхон социальни цхьатарра бокъо хилари тешавеш хьагойтар. **(ТIоараш тох).**

Дукха ха йоацаш тIаийцай Советски Союза керда Конституци. Цо кхы цIаьккха а бакъдир вай мехка еш йола еррига эргалонаш, деррига хувцамаш эггара хьалха хIара сага вахара бокъонца адамий хьалаш Iалашдара тIадерзадаьл а. Цо цIаькха а тешавеш хьахьекхар паргIато, сага бокъонаш, демократии социальни нийсхон яха дешаш бокъонца болча гулоацамца социализма хьалашка мара хьал ца дузилга. **(ТIоараш тох).**

Новкъостий! Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяларо вай мохк, вай халкъ социальни прогресса авангарде даьккхар. ХIаьта тахан, 60 шу даьнначул тIехьагIа, цун эггара дикагIча рубежашка йоагIаш йола моттиг хьалаьцай вай. Лаьттан тIа вай эггара хьалха хьаяьй дегIаена социалистически общество, вай эггара хьалха хьалъю коммунизм. **(ДIаьхдаь тIоараш тох).**

Вай мехкага цIаккха а хиннаяц селла йоккха экономически Iилма-технически потенциал. ЦIаккха а селла чIоагIа, селла тешаме хиннаяц цун обороноспособность. **(ТIоараш тох).** ЦIаккха а хиннадац вай, уж бахьан революци яь дола декхараш — наьха вахар тоадара, социалистически демократи йоаржаяра, саг массе а оагIорахьа дегIавара хIанз дараш санна дика хьалаш.

ДегIаенача социализма торонех бизза пайда эцар — цунца я, шун безам бале, вай деной пафос. ХIаьта цунца бусташ ба тахап историе вайна тIабилла бехктокхам а.

Парте, цун Центральни Комитето кхетабу из бехктокхам. КПСС XXIV, XXV съездаша оттайир вай историе хIанзарча, чIоагIа лоархIамеча хан-юкъа коммунизм хьалъяра стратеги тактикеи. Экономика даькъе лаьцар общественни производство сихха дегIайоалаяра, берригача боахама балха эффективности дикали айяра никъ.

Из никъ вахаре чакхбоахаш вай хIанзле а дикка толамаш даьхад. Нагахьа санна 1967 шерагара, Советски Iаьдала шовзткъеи итт шу дизача шерагара хьалаьрхIача, цу хана денз мехка экономически потенциал практически шозза дуккхагIа хиннай. **(ТIоараш тох).** Бакъда, кIезигагIа лоархIам болаш дац дикала хувцамаш а. Халкъа боахам дегIабоалабара тIа-тIа дуккхагIа лоархIам бола хIама хулаш латт Iилма-технически прогрессах: Сихача боларца дегIаух производства кердагIа дола доакъош. Халданза дегIаух къахьегама овсарле.

Парте лаьцача наькъо маьхкара, экономика дегIайоагIилга тIа-тIа дуккхагIа тIадерзаду советски наьха вахареи къахьегамеи хьалаш тоадарца дувзаденна юкъарчал доаца дуккха а тайпа декхараш кхоачашдара.

Уж декхараш кхоачашделга дуккхагIча даькъе тийша да экономика аграрни секторгарча хьалах. Майрра ала йиш я мехка историе юрта боахам айбара селла дукха хIама цIаккха а даь ца хилар. Лоацача хана эргаяьккха хийцар юрта материально-технически базеи экономикеи. ЦIаккха а ца хиннача тайпара дукха балхаш доладир мелиораци, комплексни механизацин химизацин еш.

Iалаьмате дукха тIаахийтача низех даьнна беркат вайна хIанззе гуш да. ДагадохийтаргДа аз, 1967 шера вайга дар 148 миллион тонн ялат, 11,5 миллион тонн дулх, 6 миллион тонн гаргга боамби. ХIаьта укх кхарарча, дикачоа гаьна долча, хаоттамга диллача юкъера я доацача шера доаккхаргда 194 миллион тонн ялат, 15 миллион тонн гаргга дулх, 8,4 миллион тонн боамби. Уетаргахьа, уж цифраш мах бе йоагIаш я, **(ТIоараш тох)** юрта боахама еррига проблемаш хIанз а къоастаянза хилар вай кхетадой а. ТIа-тIа дегIауха мехка хьашташ цу отрасло Iалашдергдола гIулакхаш тIагIертта чакхдоахаш я парти.

Дикка дIахьалхашкахьа дахад чоалханеи Iалаьмате дукха средстваш эшеи наха чубаха цIенош хьалдар санна йола проблема хьоастаелга — Советски Iаьдал мел латтача хана хьадаьча дерригача цIеноех кхоалагIа дакъа кхоач тIехьарча итт шерага. **(ТIоараш тох).** Цу шерашка бIаь итт миллион вай мехкахой кердача цIеношка баха хайша дегаш гIоздаьлар. **(ТIоараш тох).**

Йоккха ресурсаш къестаяьй халкъа эша товараш дуккхагIа хьадара. Итт шера вай промышленносто практически шозза дуккхагIа арахийцай из продукци, хIаьта из дикка керда а яьккхай тоа а яьй. Иштта шозза дуккхагIа хиннай розничниi товарооборот а. Дукха ха йоацаш дефицитни лоархIаш хинна йIаьххача хана леладу советски наха хоатташ дола дуккха товараш долаш да хIанз.

Экономика дегIаяро торо елар балха алапи хоалуш тIатоха а потреблене общественни фондаш дуккхагIа хилийта а. Советски наьха реальни доходаш итт шера 1,6-зза дуккхагIа хиннай. Къаьстта белгалде безам ба са цу хана чухь юртацка къахьегарий вахара боарам дикка айбеннилгеи быт тоаеннилгеи.

(Йистедоалар 2-чо оагIо тIа).

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА ДОКЛАД

(Йистедоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

Вай дегIадахкара борал хьахьокхаш дола хIара бакъдар, хIара цифра — дегIаенача социализма Iалаьмате йоккха торонаш хиларах къьгга дола тешал. Из кердача низаца гучадаьлар Октябра юбилейна хетаяь социалистически яхь лелаеча хана. (ТIоараш тох). Советски нахе тIайийцар доккхагIдола декхараш — хIаьта шоай дош кхоачаш а дир. Цар хьалхаяьхар встречни планаш — хIаьта уж кхоачашъяъ ца Iеш тIехкхоачаш а йир. Даьхено баркал оал юбилейни вахте дакъа лаьцараштa, Сийлахь-йоккхача революце сийлахьча шера денале къахьегарца накъа мел баьхкараштa! (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Новкъостий! Толамий бе боатIа мах беш, вай дика кхетаду, проблемаш вай хIанз а тоъал йолга, дIахо бе безаш Iалаьмате дукха болх болга.

Вай балха керттера лостамаш, ден хаьдда доля декхараш белгалдаьд парте тIехьарча съездаша, Центральни Комитета Пленумаша, цар решенеш йовзаш я. Цар кадрашкара, берригача къахьегамхой балхагара дIадех керда, кхы тIа а доккхагIа дола гIулакхаш чакхдахар. Уж дIадехараш дувзадения да общество дегIаяра леламо вахара тайп-тайпарча доакъошта хьалхашка тIа-тIа чоалханегIа дола декхараш увттадеш хиларца. ХIаьта декхараш чоалханегIа ме хул, болх чоалханегIа ме хул лоархIамегIа хул вIаши дага доалаш, барт, дисциплина йолаш хилар — лакха организованность я аьнна ала мегарг мел дар.

Партийни, пачхаьалкхен, боахама кулгала деррига боарамашка, ерригача звеньяшка, хIара балха моттиге организованность чIоагIа хилар — цу я XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара хиланза яргIйоаца, хила декхарийла йола предпосылка.

Цунца цхьана из я дIахо йодача хана вайна нийслургйола проблемаш къоастаяра а чIоагIа лоархIаме предпосылка. Советски Iаьдал даьннача юкъхе а тIехьа Владимир Ильич Ленина яьхад. сихагIа дIахьалхашкахьа ахара, мохк низ болаши бIаьхийн хилийтара вайга «материал а Iалма рузкъанца а, нахах доахкача низашка а, сийлахь-йоккхача революце халкъа творчествана еннача башха-дикача паргIатонца а...» (В. И. Ленин. ПСС, т. 36, оагI. 80). Тахан цунна IотIакхийттаб Iалаьмате боккха экономически Iилма-технически низ а хIаьта иштта керда вахар-хьалдара йIаьхий опыт а. Вайга белггала долла хIама долаш да воаш лаьрхIачунга — коммунизмага бIубенна цахара, прогресса керд-керда лакхаленаш яхара.

Уж, новкъостий, белггала я а я лакхаленаш. Царна тIайода урхе яра а атта йоацаш а хила тарлу. ХIаьта оптимальни режиме из яккхара, технически меттала аьлча, таханара планаш тIаерзае еза кхоанарча ден декхараш кхоачашдара. Парте иштта да а ду из.

Тахан меттел. тIехьа тIайоагIача хана а эшараштa тIаерзаяь хиларца белгалйоал, масала, вай, аграрни политика. Продовольственни проблема овлангара деяз къоастае. мехка тIа-тIа дукхагIа эшараш кховчам балла хилийта гIерт вай, хIаьта из вай ду баха нах бебачен царна эшараш дукхагIа хулачея, пайда эца лаьтташ шоаш долчча боараме дусача хьалашка. Цудухьа дIахо йолача ханна а планаш увттаю вай юрта боахама деррига доакъош сихагIа, массе оагIорахьара дегIакхувлара. Цудухьа дукха капитальни вложенеш хьежа а ю вай, хьежа а ергья юрта боахама, алсамйоахаргья юрта гIулакх деча промышленноста доакъой мощносташ.

Цу вай планашка лоархIаме дакъа кхоачашду Росее Нечерноземни зонана. Мехка юкъхе улла шерра район дуккха продукт телача лаьттани хьайбайн боахамий зона а хинна дIаотта еза. (ТIоараш тох). Цо дикка Iоаергья вай продовольственни ресурсаш.

ТIехьа тIайоагIача ханна тIаерзаяь я укх тIехьарча шерашка оттаь кхыйола йоккхий комплексни программаш а. Уж я эггара хьалха Малхбузехьарен Малхбоалехьарен СибарегIе дегIайоалаяра, Байкало-Амурски машинникь биллара, Дальни Востоке промышленни хьунпромышленни комплексаш хьаяра программаш. Цар Iалашде деза халкъа боахама тIехьагIа эшаргдола мехкъатта, газ, кIор, Iаьржен сийда бесаш долен металлаш, хьу, бедала кхыйола тайпаш. Цу тайпара программаш кхоачашъяр кIоаргга социальни маIан долаш а да. Цун маIан фуд аьлча, из да, итташ керда городаш хьалъоттаргйола, керда культурни центраш йохкаргйола мехка дуккха гаьнара районаш карерзаяр. «Сагкхачанза йола моттиг» яхача дешаш маIан вайна юкъера геттаоа дIаларгда.

Вай ханара сийлахь-доккхий гIирсаш хьаладеча метте къастатача низаца хьегучадаьлар советски кагирхой ленал, тьинар, идейни кхетам болаш хилар. (ТIоараш тох). Шоай даьйн даьдайн сийлахьа традицеш дIахо а хьош, коммунизм хьалъерий хьалхарча мугIарашка а этта болх комсомольнаш, мехкарийн кагий нахи. къахьегаме чIоагIлу цар денал, боахама доал де, общественни пачхаьалкхенн гIулакхашта кулгаде Iомалу уж. Цар бе йоалл мехка кхоане. ХIаьта уж тешаме кулгаш хиларах вай дог тийша а да. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Кхоанен уйлаеш долча хана чIоагIа лоархIам бу вай Iилма. Коммунизм хьалъяра эггара лоархIамегIара декхараш кхоачашдеча доккха дакъа лаца дезаш да из. Царна юкъе — энергин Iалама ресурсай дуккхача тайпашта меттел дIахуйита хIамаши духъювла керда хьасташ хьаделлар, кулгашца беш бола болх, физически хала бар хIаьта а вета а, геттара кIезигбергболаш халкъа боахам технически кхы тIа а кийчбар, юрта боахам айбара гIо дар, лазарашца къовсам лоаттабар а сага вахар дIаьхдар а.

Вай экономика кхоане эффективность лакхьярах латт. Халкъа боахам толаме, массе оагIорахьара дегIаухаргбола кхы тайпа никъ боацаш ба. Духхьал цудухьа чакхбоах парте, лоарзагIа ца боакххаш боахарг а ба Iилма-технически прогресс сихъяра, планировании управленин эргаяьккха тоаяра, болх беча хIара моттиге, хIара управленчески звене организованности порядоки чIоагIъяра тIаберзабаь никъ. (ТIоараш тох).

Кхоанента хьежача хана кхы цхьаькха вывод а е еза вай. Вахара ерригача сферашта вай общество дегIайоалаяран тIа-тIа боккхагIча лоархIаме хургба советски наьха сакхетама, культура, граждански бехктокхама боарам. Общества лерхIаш дола доккхий хIамаш кхоачашдергдолча, идейно дог тийша хургволча, къахьегамца бокъонца творчески никъ лелабергболча уйланца саг хьалкхевар — эггара сагстагIча декхарех цаI. Цигача гIолла йода коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсама Iалаьмате лоархIаме фронт, цудухьа цу фронте вай йоахача коталонех тIа-тIа дукхагIа тийша хургба экономика хьалъяра лелам а мохк социально - политически дегIаухилга а. (ТIоараш тох).

Шоана ма-гарра, дIахо вай кIезига яц проблемаш—йоккхий проблемаш. Вешта социализма низ-м бокъонца латта а ма латтий кердача общественни строя цу тайпара проблемаш хьалхагIе а бIарго меттел, уж къоастаергйола наькъаш хьалхагIа белгалде а йиш хулийташ хиларах.

Новкъостий! КхоанентIа бIубенна хьеж советски халкъ. Тешшаме хов цунна, вахар тIа-тIа дикагIа, тIа-тIа хозагIа, тIа-тIа чулоацам боккхагIа болаш хургдолга. (ДIаьхдаь тIоараш тох). Цунна бола тешам — къахьегам, са ца кходеш, коммунизма идеалаша дегаш гIоздаьхача миллионаш болча маIача наьхеи кхалнаьхен къахьегам. Цунна бола тешам — ленински, Iилман наькъаца бакъъяь Коммунистически парте политика. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Вайх, коммунистех - ленинцех, хIаранена дезагIа доля совгIат да, советски наха шоашта карагIа мел дувла хIамаш, ерригa коталонаш партеца ювзаш хилар. Из-м кхетадеш а да. (ТIоараш тох). Парти халкъах дIакъоастае йиш йолаш мичай. Цун мугIарашка—болхлой класса, колхоэни ахархой, халкъа интеллигенце дикагIа бола викалаш. Къахьегамхой боарам боацаш чIоагIа тешам беннаб цунах. (ТIоараш тох).

Цхьабакъда, новкъостий, халкъа тешам болар — доагIар юха дIадехаш тешам болар. Цудухьа парте моллагIа решени, политике, организаторскии идейно - кхетамен балха тIа баьккха хIара гIа партеи халкъеи цхьоагIо кхы а дукхагIа чIоагIлургйолаш, партех халкъа бенна тешам дIахо а шеко йоацаш хургболаш хила беза.

Шийх исторически бехктоккхама боараме латтара мел эшар долаш я вай парти. ЛерхIар доккха хIама — халкъа дикаш делга хиларо урауттаду вай дегаш. Керда вахар хьалдеш дуккхача шерашка Iоаяь, йIаьхий опыт йолаш да вай. Воай гIулакхаш чакхдахара бола хьехам ба вайна марксизм-ленинизм — адамий генена карагI мел даьннар шийна чулаьца Iилма. Воай низех бIубенна да вай.

1917 шера Октябре дIаболабаь сийлахь-боккха никъ, коммунизмаца тIехьара сийлахьбоккха къовсам дIахо хьош ба. Владимир Ильич Ленина яздаьд: «...къовсам воаш дIаболабеча хана котало яккхар ловши цунга бода бокъонца бола никъ дIахьокха ховши хила деза вай» (В. И. Ленин. ПСС, т. 11, оагI. 45). Вайна котало ялар лов. Вайна бовз цунга бода никъ. Вай коталонга кхоачарг а да, вай коммунизмага кхоачаргда! (ЧIоаггIа дIаьхдаь тIоараш тох).

II. Дунен сибат хийцад Октябро

Новкъостий! Дунен историе цхьаькха событи хиннаяц Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци санна адамлена селлара кIоарга, йIаьхача хана тIехьалена хIамаш даь. Октябрьски дуIан сердалонаша дуккхача мехкий халкъашта кхоанента бода никъ сийрдабаьккхаб. Бокъонца ворхI миль гIа боахаш дIахьалхашкахьа дахад истори.

Октябро, вай заман юхь белгал а йоаккхаш, дунен халкъашта юкъе яьча тIехьаленех эггара керттеръяр — дунен социализма система хьахилари дегIаяри. (ТIоараш тох). Цхьа ха яр Октябрь котбаларои миллионий хьаькъалашта цо низ болаш еча воздействеи кхераяь буржуази дунен тIа хулача хIара революционни событена юкъера «Москван кулг» лаха гIерташ. Цу берий фаьлгех тешараш хIанз кIезига ба. Революцеш хье а хул. кот а ювл моллагIа хьанийца мохк чухьара дегIабар бахьан долаш, цун халкъа ларах. Европе, Азе, Америке коталонаш яьха дуккха социалистически революцеи Октябра идеяши гIулакхи дIахо ахара маIан долаш яр. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Юххера а дунен социализма, практика шерьеннай, йIаьхий хиннай. Социалистически наькъа тIа даьннача мехкех хIаране моллагIча цхьадолча хIамашта ший IаьдалагIа, ший тайпара къестаяь социалистически пачхаьалкхела, социалистически индустри дегIаяра, ахархошта кооперировани яра, халкъах долча адамашта кхы тайпа идейни кхетам балара проблемаш.

Шеко яц, дегIаахарен къамий традицейн боарамаш бе-бе дола вож халкъаши мехкаши социализмага довларо социализм хьалъяра хаьдда формаш кхы а дукхагIа бе-бе хулийтаргхилара. Из иштта хила доагIаш да.

Цхьабакъда, вахаро бакъдеш ма хиллара, шоаш йолча бесса юсаши шоай низах ца йоалаши хул социалистически революцеи социализм хьалъярен юкъара овлангара, дIакъаста йиш йоаца оагIош. (ТIоараш тох).

Дунен социализм дегIайоагIаш цхьана Iоаьяча опыто, белггала аьлча, укх хIамаех дог тешаду;

— хьалхагIа а санна революце керттера дош долаш дус Iаьдала хьакъехьара дош. Е къахьегача деррига халкъаца цхьана йолча болхлой класса Iаьдал хила деза. Е буржуазе Iаьдал хила деза. КхоалагIа дар хулга дилладац.

— социализмага, довлалургдац, нагахьа санна болхлой классои цун цхьоагIонхошеи, реальни политически Iаьдал хьабе а делла, цунах капиталистически кхычен эксплуататорий социально-экономически доал дIадаккхара пайда эцаш хуле мара.

— социализм котъяла тарлу, нагахьа санна болхлой классан цун авангарда — коммунисташтен керда общество хьалъяр, экономикен ерригa общественни отношенеши социалистически хьисапе эргаихар духьа лоаттабеча къовсаме къахьегача адамий дегаш ураоттаде, уж кхотале хой.

— социализм чIоагIлургьяц, нагахьа санна къахьегамхой Iаьдала классови моастагIчун моллагIча атакех (хIаьта цу тайпара атакаш ца хилча яргIйолаш я — чухьара санна, иштта, къаьстта, арахьара а) революци лорае хой мара.

Уж — социализм хIанз дегIаахара урокех цхьаяраш мара яц. Цар цIаьхка а бакъбу дунен халкъашта юкъера Октябра опыта сийлахь-боккха лоархIам — вай революце хьалаш мел шоай тайпара дале а. Цар цIаьхка а бакъду «Эрсий образецо дерригача мехкашта янза яргIйоацачен гаьна ца йоалаш йоагIаргйолчен кхоанен чура цхьацхадола, геттара лоархIаме хIама гойт» (В. И. Ленин. ПСС, т. 41, оагI. 4) яьха В. И. Ленин чIоаггIа бакъ хилар. (ТIоараш тох).

Цхьабакъда марксистско-ленински наькъа лоарзагIа валаро, пролетарски интернационализмана тIераваларо халкъ ца кхоачаде йиш а йоацаш аьттув баргбоацачен йоккхий халонаш тIаоттаргйолчен кхоачадеш хилар бакъдеш йола кхы тайпа опыт а я дунен социализма.

Дика ховш да, социализма экономически законаш теркал ца де гIортаро, социалистически мехкашцарча доттагIалаи солидарностан тIераяларо, дунен арене реакце низашца оагIув билларо Китай мел халача хьал тIа оттаяьй. Боккха кхерам тIабессаб китайски халкъа карагIдаьннача социалистически хIамашта.

Капиталистически мехкий цхьабола деятелаш хIанз чIоаггIа сатувсаш ба Китайски Халкъа Республикаиен Советски Союза, социализма кхыча мехкаштен юкъе латта хIанзара вIашдухьаленаши эгIазали йIаьххача хана латтарген кхыметтел дIахо кхы а дукхагIа чIоагIъяларген. Из гаьнардар гуш йоаца политика я аьнна хет вайна. Из лелаераш шоаш декке бергбац ала дац. (ТIоараш тох).

Советско - китайски юкъмоттиг дIахо мишта нийслургья хIанз духтIаловла гIертаргдац вай. Алхха са ала безам болаш да, из лертIаяккхара хьакъехьа цкъа санна дуккхаза а вай енна предложенеш шоай лоархIам хIанз а бовнза хилар.

Новкъостий! Дунен социализма системо хIанзарча дунен вахаре лаьца доккха дакъа — из я вежарашха йолча партеша лелаю интернационалистски политика бахьан долаш социалистически пачхаьалкхенашта юкъе — хIаьта эггара хьалха социалистически содружества мехкашта юкъе этта керда юкъмоттиг.

Щенача дег тIара ала йиш йолаш да вай: вай цхьоагIо, вай доттагIал, вай цхьана леладу гIулакхаш — из я суверенни, цхьатарра бокъонаш йолча, лерхIараши хьашташи цаIаш хиларца, новкъосташха йолча солидарностец вIаши новкъостал де дага хиларец уйланца кхотаеннача пачхьалкхений цхьоагIо, доттагIал, цхьана леладу гIулакхаш. (ДIаьхдаь тIоараш тох). Вай цхьана долх, вIаши новкъостал а деш, сихагIа дIахьалхашкахьа ахар духьа низаш, знанеш, ресурсаш вIашагIа а етташ. (ТIоараш тох).

Бедала, доагора, энергетика, продовольстве, транспорта проблемаш цхьана къестаяра никъ лаьцаб вай. Iилманен техниканен керда карагIдаьннарий ларда тIа кIоаргъю вай специализации кооперировании, къаьстта а машинашъеча. Тешшаме, кхоме, йIаьххача хана кхоачашдергда вай уж декхараш. Вежарашха болча хIара мехкен ерригача содружестван хьашташи эшараши миштад а ховш кхоачашдергда. (ТIоараш тох).

Новкъостий! 1917 шера гаьнарча Октябре къаьнарча дунеина—йоакхала, Iазаца, къинзала дунеина—духьала баьниаб Росее болхлойи ахархойи. Социализм хьалъяьй цар гобаьккха моастагIал долча империализма низаш а долаш хиннача мехка. Хьал а яьй, лора а яьй. ХIанз вай цхьаь дац. Социалистически пачхаьалкхений боккхача дезала цхьа дакъа а хинна дIаэттаб вай мохк. (ТIоараш тох). ТIаккха гонахьарча дунен тIа цхьаькха хIама хила йиш йий вайна, советски коммунисташтен берригача советски нахан, цу социалистически дезалал кхоачарагIа а долаш? (ТIоараш тох). Воай низ кхоачаш мел дола хIама ду вай из тоабара, воашта цхьана дикадар хилийтара! (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Мах баь вартвоацаш йоккха я къамий - кортамукъален болам дегIабара вай Октябро яь влияни.

Духхьал Октябра котало я колониальни халкъий сахкетам бокъонца сомабаьккхар, империализма Iазапах мукъадовлар духьа лоаттабаьча къовсаме доккхий толамаш даха парна новкъостал даьр. 1919 шера В. И. Ленина ше яздаьд: «...хIанз ма-дарра практически кхоачашдулургдолаш да Малхбоален халкъаш мукъадоахилга» (В. И. Ленин. ПСС, т. 39, оагI. 321).

Дунен шоллагIа тIом дIабаьнначул тIехьагIа, фашизм эша а яь вай котдаьнначул тIехьагIа ши миллиард совгIача саго тIеракхессар колонизаторий Iазап, кхычарех тийша хIама доацаш йола пачхаьалкхенаш а яь дIаэттар. Империализма колониальни система цун ший классически формашка хьежача хIанз дIаьккхарг лархIа мегаргйолаш я. Из гIулакх, новкъостий, дерригдунен - исторически лоархIаме да. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Iалаьмате боккхача лоархIаме да, мукъаьяннача дукхача пачхаьалкхенаша, дегIаахара капиталистически никъ юстара а тетташ, эксплуатацех мукъа йола общество хьалъе лаьрхIа, социализмагахьа леста хилар.

Тешамеи бIубенна хила мегаргдолаши доттагIий да цу пачхаьалкхенашта прогрессивни наькъагIа дегIаахара царна тарлуш дола новкъостали гIои де кийча дола социалистически мехкаш. Моральни политически даь ца Iеш, экономически а организационни а — оборона чIоагIъяра оагIув хьаллацарга кхачча гIо де.

ПаргIатонна тIехьарча къовсамхой никъ атта бац. Наьха санна къахьега деза социализмана хиланза яргIйоаца общественни экономика лардаш хьаяра. Лира къовсамаш лоаттаде дезаргда эксплуататорски элементашцен кхыча мехкашкарча цар гадоахаращцеи. Цар каст-каста къонача пачхаьалкхений политикага голаш еттийт, цкъаза кхыметтел тIехьашкахьа юха а лестаю из. Цхьабакъда дегIаахара генеральни никъ шеко йоацаш ба. Шоай де дезараши вахарера шоай моттиги кхетаяьча миллионаш болча къахьегамхой лоIам — къамий кортамукъале чIоагIъяра а эксплуатацехи Iазапахи мукъа йола общественни строй бухсоцаш котъяргхилара а бола боккха тешам. (ТIоараш тох).

Из деррига а, бакъдар аьлча, дегIаахара цу тайпарча леламца империализмо машар баьб яхилга дац. Ай мичара, хьалха хиннача колонешкара цун позицеш хIанз а тоъал чIоагIа я, цудухьа шоай тарлуш мел дола хIама де гIерт империалисташ уж карара ца ялийтар духьа, шоай аьттув бовлача моттигашка — кIоаргъяри шеръяри духьа.

ХIанз сел иштта атта дац царна кортамукъа яьннача пачхаьалкхений чурча гIулакхашта хийцца герза низаца юкъегIорта хьажа. Цу тайпара эггара тIехьагIа хинна йоккха акци — Вьетнама халкъа духьалара США тIом — цу тайпара авантюраш юха кердаяха догъоттаргдоацаш селлара нийрчаьяннеи эхь тIадолаши ехар. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Къоца мехкаш империалистически тIема блокашта юкъедахьа гIертача духьале тIа-тIа чIоагIагIа гIатт. Цунна долча тешалех цаI — блокех дIа ца кхетара тIехьара болам.

Империализмана новкъостал дой тамаш я хьалха хиннача колонешка цар оттаяьча е ийцача реакционни режимех пайда эца гIертаро а. Цу империализмах тийша хургдолча кердача формайл башха халкъашта дала хIама долаш мичай уж режимаш-м.

Малхбоален мехкашка халкъий къаман - кортамукъален, къовсама эггара хьалхара талгIеш гIетта йолаеннача хана а тIехьа В. И. Ленина яздаьд: «...дунен тIарча цхьанна а низага Азе юхаоттаюлургьяц къьнарда крепостничество, лаьттан букъ тIара дIайоаккхалургьяц азиатскии ахазиатскии мехкашкара халкъех долча адамий турпал демократизм» (В. И. Ленин. ПСС, т. 23 оагI. 3). (ТIоараш тох). ХIаьта тахан вай тешшаме дIакхайкаде йиш йолаш да: дунен тIарча цхьанна а низага лаьттан букъ тIара дIадоахалургдац империализма кара хиннача колонешкарчеи ахколонешкарчеи дуккха миллионаш болча наьха турпалеча кортамукъален къовсамах хьахиннараш. Халкъаш мукъадахара гIулакх юхатохалургдац, кхоане цунга я. Октябро лотаяь сердал йовргьяц дунен историе цу фронте а. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Новкъостий! Октябра котало дунен халкъашта юкъерча болхлой болама къовсаме керда хан-юкъ хьайийллар.

СССР-е, цул тIехьагIа кхыча мехкашка а социализм хьалъяро новкъостал дир капитала мехкашкарча пролетариата политически кхетам дегIабоалабара. ДикагIа вIаштIехьдаьлар цун мугIараш. Хьахилар историе чухь боккха лоархIам болаш хила беза низ—дунен халкъашта юкъера коммунистически болам. Шеръелар монополей доала духьала, демократии социализми бахьан долаш къовсам лоаттабеш йола пролетариата союзникий фронт.

Цунца цхьана капитализмо кхы а дикагIа хьяхьокх кхоане йоацаш йола общество ше хилар. Цун экономика хронически телхаш я. Технически прогрессо предприятешкара арахкувс ерригa социально - политически система чIоагIа толхаяр кхерам тIатувса дуккха болхлой, Хадданза тIадетталу мехаш, эггара халагIа йола проблема лархIа езаш я инфляци. Эггара лаккагIча гIулакхаш тIарча деятелаша лелаю бIеха политически махинацеш, кхааш ийдар, шоашта болча пайданна Iаьдалах пайда эцар, законаш вогIча тайпара телхадар бомбаш лелхара хьисапе гучалелх, доал деш йола классаш талхаш латтилга хьа а хьокхаш цкъа цхьан мехка, такхка вокх мехка. Цу тайпарча сурта IотIадетталу цIаккха ца хиннача тайпара дукхагIа хулаш дола зуламаш. Из деррига фуд аьлча, из да социализмага довлара йола объективни экономически социальни предпосылкаш геттара чIоагIа дегIаьякха хилар. Капиталистически мехкашка дегIадоагIа нах овлан тIара хувцамаш де гIертилга.

Бакъда буржуази — опытни моастагIа я. Цо тактика хувц, маневраш ю. КIезиг-кIезига реформаш яра методашца ший позицеш чIоагIъе, социализмацара наькъа безам лаьгIбе гIерт из.

Цу хьалашка компартеш гIерт шоай революционни къовсама стратегии тактикеи эргайоахаш тоае. Уж гIерт монополей доала духьаларча къовсаме деррига демократически низаш кхотаде. Цунца ювзаеннача цар теоретически установкашца йолаш я, харцахьа яле а, ерригаш ма-ярра нийсъяьн шеко йоацаши лархIа йиш йолаш еце а, теркам тIаозаш йола положенеш. Из кхетадеш а да: хIама лахар хIама лахар да. ЛоархIаме дар да из нийсача оагIорахьа леста хилар.

МоллагIа маршруташ херже а бухсоцача кхаьчача коммунистий гIулакх — нах керттерча де лерхIачунга, социализмага бигар да. Октябра котало бахьан долаш лоаттабаьча къовсама опыто хьаьекхад тактика хувцар, керда союзникаш хилийтара компромиссаш яр революционни балха тIехь хила йиш хилар. Бакъда вай кхетадир цхьаькха а: тактически гIойле яккхар духьа цIаккха а принципаш тIара довла йиш йоацилга. ХIана аьлча, оалаш ма-хиллара, чеш юхе дусе а, корта боацаш дусаргдоландаь. (Белалу. ТIоараш тох).

Компартей влияни чIоагIагIа ме хул кхы а хьинарегIа коммунисташ нийсача наькъ тIара баха гIерт империализм. Из ду гIожа — низ барен кхерам тIатувсарен методашца, хIаьта кхы говзагIа а. Цкъаза буржуазни мехкашкарча коммунисташта «общество моттиг хила бокъо» цар хилара «мукIарло» дергда а оал хIанз. Цунна меттел дIадех... «пайда боацарг»: капитала Iаьдала духьал, социализмана тIехьа къовсам ца лоаттабеш, интернациональни классови солидарность ца лелаеш уж совцар. Бакъда коммунисташа общества шоай моттиг хьаяьккха дукха ха я. Хьаяьккхай духьал шоай революционни къовсамца. Обществера цар лоархIам халкъаша могабаь ба, хIаьта из цхьаннега дIадоаккхалургдолаш хIама а дац! (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Империалисташ чIоагIа безам болаш ба коммунистий мугIараш кхотадалар доха. Цудухьа, белгтала аьлча, кIалгIолла чIоагIа харцдар дувц цар, социализма мехкий компартеш, къаьстта КПСС общество социалистически хувцамаш дара дола шоай рецепташ малхбузехьарча мехкий коммунисташта качдокха гIерт, яхаш. Из — бокъонца йола фальсификаци ма йий.

Вай парте, ерригa марксистско - ленински партеша а санна, чIоагIа лелаю коммунистически боламе массане тIанийца йола принципаш — дерригача мехкашкарча коммунисташа цхьатарра бокъо йолаш, кортамукъа хилар, чурча гIулакхашта юкъе ца гIертар, солидарность йолаш, вIаши дIа-юха хьаллоацаш хилар.

Тахан, вай революце кховзткъа шу дизар белгалдеча хана, вай, Советски Союза коммунисташа, цIаьхха а дIакхайкаду вай дунен коммунистий сийлахь - доккхача вошала массаза а тешаме хургхилар! (ЧIоаггIа тIоараш тох). Вайна чIоаггIа лов коммунистически болхлойн партеша, капитала диктатура духьала, паргIато, машар, социальни прогресс бахьан долаш къовсам лоаттабеча цар союзникаша эггара доккхагIдола толамаш дахар (ТIоараш тох). Массаза тешаш хила мара дезац шо тха доттагIалах, солидарностах, хьаллоацаргхиларах! (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Новкъостий! Советски Iаьдал хьахиннад машарах долча ленински Декрета кIал, хIаьта цу хана денз вай мехка ерригa арахьара политика машар безара тIаерзаяь я. Объективни исторически хьалаша хьахийхаб цун хоадам боллаш бола чулоацам: тайп-тайпара общественни строй йола пачхаьалкхенаш машаре цхьана яхара никъ.

Вай деношка машаре цхьана дахара принципаш дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка дикка чIоагIа кIоаргъеннай, шоаш мара йоацаш реалистически нийсеи уж хиларах тарра. Из да дунен тIара низаш хувцадаларах хьахиннар — эггара хьалха Советски Союза, ерригача социалистически содружества низи дунен халкъашта юкъера сийн лакхдалар а долаш. Из да иштта, дунен халкъашта юкъерча боламои къамаш мукъадахара низашеи даьхача толамех хьахиннар. Из да, юххера а, капиталистически дунен доал деча гIозарий хоадам боллаш долча даькъо керда реальносташ кхетаярах хьахиннар. (ТIоараш тох).

Цунца цхьана из я, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш машаргахьа лостадеш хувцар духьа Советски Союзои социалистически содружества кхыча мехкашен тIехьарча шерашка баьча Iалаьмате боккхача балха итог.

Дунен тIа, кховзткъеи иттлагIча шерашка, къаьстта хоалуш дIаэтта дика хувцамаш дунен халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбаьраш аьнна цIи тилла да. Уж хувцамаш хоалуш а хоадам боллаш а да. Уж латт — мехкашта юкъера гIулакхаш цIенеи нийсеи леладара бокъоний ший тайпарча кодекса хьисаперча дунен халкъашта юкъерча документаш тIа могадаьи дIачIоагIдаьи хиларах, цо тIема авантюраш езаш бараштa правовии морально - политически духьале оттаю. Уж латт — герз Iоадара дола цхьадола наькъаш дIакъовлара хIанз укх сахьате башха-дукха деце а барта дахкарах эггара хьалха хьахиннарех. Уж тайп-тайпара общественни строй йолча пачхаьалкхенашта юкъерча машара гIулакхий дуккха доакъош чулоацаш йолча соглашенеех латт.

ДикагIча оагIорахьа хулаш доагIа хувцамаш эггара къьагIа хоалуш да дикача лоалахой хьисапера гIулакхаш, дIаюха леладер кхетадар, халкъаш дIа-юха хьашт долаши лоархIаши хилар долча Европе. Цу карагIдаьннарий вай боккха мах бу. хIаьта массе тайпара из лорадеиеи дIачIоагIделеи воай декхар а лоархI. Цудухьа вай боккха лоархIам бу Франци, ФРГ, Англи, Итали, ерригача кхы тайпа общественни строй йолча зIамигача а йоккхача а европейски пачхаьалкхенаш санна долча мехкашца дIа-юха леладеча гIулакхий.

Иштта хила доагIаш да ВIашагIкхийттача Штаташцарча гIулакхий вай боккха лоархIам беш хилар. Вай мехкий цхьатарра доацаш хIамаш дукха да — социально - экономически укладага денз идеологега кхаччалца. США массанена езац вай порядкаш, хIаьта вай а дукха ала йиш яр Америке долчох. Бакъда, нагахьа санна башхалонаш дукхагIа ювца делча, вIаши дIаюха хьехамаш де гIийртача, цунах хьахургйола итог вай шинна а мехка пайда боацаш, бIарча хьайийцача машара гIулакха кхерам болаши, цатешами моастагIали совдоалаши хургьяр. Советски пачхаьалкхе хьахулаш латтача хана цу ханарча американски кулгалхошта Ленина хьалхадаьхад «царна дезе а ца дезе а — Советски Росси сийлахь-йоккха держава я», хIаьта «Американа пайда баргбац вай правительство шоашта ца езар бахьан долаш вайца гIулакх леладе кIезига хеташ лелаеча вильсоновски политиках» (Ленински сборник. XXXVII том 254 оагI.), яхаш. Из нийса хиннад ах бIаь шу хьалха. Кхы а чIоагIагIа нийса да хIанз. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Вахаро ше дIадех машара йоакхо ярца дувзаденнача советско - американски гIулакхашка лоархIаме дар йIаьххача хана лаьрхIа порядок оттаелга. Иштта никъ ба вай лаьцар, из дар дог доах вай цар а. Нийсхони вIаши лархIарен ларда тIа США-цара гIулакхаш дегIадоаладара дIадоладьр дIахо дахьа вай кийча доацаш хIама дац укхаза. Е тешами цхьана гIулакхаш леладари дегIадарга, е вIаши кхерамаш, ца тешам, герз Iоадар дегIадарга вуга наькъаш вIашагIкхеттача, бух соццача кхаьчача е чIоагIача машарга, е дикагIдале а — тIом хьара кхерамга вугаш да хIанзара дунен халкъашта юкъера гIулакхаш. Кхоякам кIаьдбаро торо лу машара никъ харжа. Из торо карара ялийтар чIоагIа зуламе хургда.

ХIаьта хIанз эггара лоархIамегIа, вIалла тIехьатетта йиш йоацарех декхар — из дунен тIа даьржа дола герз Iоаделга соцадар да. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Халахете а, герз дIахо дукхагIа хулаш а, тIехь-тIехьагIа кхерамегIа йолча формашка доалаш а доагIа. Хьадеш дадика хов хьан инициативагIа ду а — дукха нах хIалакбеш долча герза керда тайпаш. ХIаьта царех хIара керда тайпа — тIехьале мишта хургья ца ховш дола хIама ма-дий, тIема - технически е стратегически хургдолчун хинна ца Iеш политически хургдолчун а плане. Цхьан тайпарча герзагара вокх тайпага бувларо, хетаргахьа, царна йола монополеш шоашка йита расчет йолаш хилара ларда тIа сихду герз Iоаделга, кIоаргбу вIаши юкъера цатешам, халагIа хулийт герз дIададаккхара де дезараш чакхдоахилга.

Цунца дувзаденна са безам ба хьалхагIа яьхар хоадам боллаш чIоагIде. Советски Союз ший оборона эффективно йоакхо еш я, тIема кийчо ярга диллача кхыча мехкел тIехьяла гIерташ а гIертаргйолаш а яц. Вай безам бац хIанз долча тайпара тIема низаш цхьатарра хилар, аргда вай, Центральни Европа Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъера е СССР-аи США-неи юкъера низаш цхьатарра хилар толхаде. Бакъда цунна меттел вай хьадех кхы цхьаккха а шийна йолча гIойленна из толхаде ца гIертар. (ТIоараш тох).

Кхетадеш да, долаш долчча тайпара низаш цхьатарра хилар духхьал из бахьан долаш деш хIама дац. Вай тIехьа да герз Iоаделга кIезигдара, тIема кийчон боарамаш тIа-тIа кIезигдара. Вай гIерт ядерни тIема кхерам — адамлена эггара боккхагIбола кхерам хоадам боллаш кIезигбе, тIаккха геттара дIабаккха. Алхха цу гIулакха тIаерзаяь я дика йовзаш йола Советски Союзен кхыча социалистически мехкийн предложенеш.

Тахан вай ях радикальни гIа баккха: «Ядерни герз хьаделга ерригача пачхаьалкхенаша цхьатарра соцадара барт бе. МоллагIа а цу тайпара герз — атомни, водородни дале а е нейтронни бомбаш е снарядаш яле а. Цхьан ханна ядерни державаша декхар тIаэца йиш яр хIанз йолаш йола запасаш тIехь-тIехьагIа кIезиг а еш, цIеньяь, «бIаьпроцентно» уж дIаяхаргахьа гIоргдолаш. Атома энерги — алхха машарерча гIулакхашта — цу тайпара тIахьехам бу правительствашкен халкъашкен Советски пачхаьалкхено ший кховзткъа шу дузача шера.

Ядерни тIема кхерам кIезигбара декхара йоагIаш йола цхьаькха цхьа лоархIаме проблема я. Дувцар да, ядерни герз тохкамаш делга соцадайтара гIулакх дизза чакхдоаккхилга, цу тайпара тохкамаш алхха атмосфере, космосе, хин кIал ца дарал совгIа лаьттан кIал а ца делга. Вай лерхI цу деша хьакъехьара переговораш дIахо яхьа, уж толаме чакхъяха. Цудухьа вай дIакхайкаду ядерни герза деррига тохкамаш хоадам боллаш йолча хана соцадайтарга хьежжа машара гIулакхашта лаьрхIа ядерни герз лелхийтара мораторий дIакхайкае а барт бе кийча хилар. Вай дог доахаш да СССР пу лоархIамеча гIулакха вай партнераша переговораш йолча доагIача тайпара мах берг хиларген, хIаьта иштта дукха хана денз халкъаша дог доахаш дола договор дара бола никъ мукъабоаккхарген. (ТIоараш тох).

БIубенна машара паькъагIа йода Советски Союз. Хьинаре а тIатеIIа а дIакхайкаду вай социализманеи капитализманеи юкъера къовсам тIема аренашка боацаш, герзаш хьадеча конвейераш тIа боацаш машаререча къахьегама сфере къоастабе безилга, вайна деза уж ши дуне къоастадеча доазонех тIехдуваларaш ядерни зарядаш йолча ракетий трассаш а доацаш дерригача адамлен вахара хьал тоадара долча шерра а дуккхача тайпара а, дIа-юха леладеча гIулакхий бувзамаш хилар. (ТIоараш тох). ЛеррагIа из политика а лелаеш вай кхоачашду Октябра лозунгех эггара керттера дарех, Ленина васкетах цаI: машар — халкъашта! (ТIоараш тох).

Нагахьа санна керттера декхар — керда дунен тIом ца хилийтара, чIоагIа машар Iалашбара декхар — кхоачашдевIаштIехьдоале лаьттан тIа бахача наха хьалхашка керда башха-дика перспективаш хьаелларгья цо. Хьахургья вай хана бIарччача адамлена хьалхашка отташ йола дуккха кхыйола вахаре лоархIам бола проблемаш къоастаяра йола предпосылкаш.

Фу проблемаш я уж?

Из, масала, дуккха нах кхачанца, бедалца, энерге источникашца Iалашбанза баргбоацаш хилар да. Полаш йолча расчеташка хьежача лаьттан тIа баха нах бIаьшере чакхйоаллац йиъ миллиардагара ялх миллиард сагага кхоачаш дукхагIа хургба. Из, дIахо, — колониализмо хьадаь Азе, Африка, Латински Америка мехкаш экономически тIехьадисар дIадоаккхилга да, из эш дIахо йодача хана пачхаьалкхенашта юкъера гIулакхаш боараме дегIадоаладара, хIаьта иштта бIарччача адамлен прогресса а. Из, юххера, тIахьожам боацаш технически дегIаахаро тIатоссача дукхача кхерамех саг лоравар да, — вешта аьлча, сага Iалам лорадар.

Уж ма-ярра реальни а цIенхаштта а проблемаш я. ХIара керда итт шу хьа ме хул цар ирал лакхлургья, нагахьа санна дунен халкъашта юкъе вIаши цхьана леладу гIулакхаш плана-боарамагIа, хьаькъале, коллективно къестадара никъ ца корабоагIе.

Вай хана дуне социально цхьан тайпара дац, из латт тайп - тайпара общественни строй йолча пачхаьалкхенех. Иштта я объективни факт. Дунен социалистически даькъо ше чухьара дегIаахарген ше дунен халкъашта юкъера гIулакхаш леладарген диллача дика хьокхам лу адамлена хьалхашка латта йоккхий проблемаш малагIча наькъагIа дикагIа къесталургья гойташ. Бакъда деррига адамлена хьалхара, ховш да, уж цунга къоасталургдоацилга. Укхаза эшаш да де лерхIачунга кхачара дола хIара мехкарча халкъа низаш, эшаш да дерригача мехкаша, дерригача халкъаша шерра а конструктивно а цхьана гIулакхаш леладар. Советски Союз — бIарчча тIехьа я цу тайпара цхьана гIулакхаш леладара. Цунах латт, нагахьа санна кIоаргагIа хьежача, вай машаре цхьана дахара никъ оалаш йолча арахьарча политика наькъа чулоацам.

Новкъостий, доттагIий! Октябра карагIдаьннар, социализма потенциал — из вай хана эггара тешамегIа дола дIахо адамлен прогресс хилийтара дола хIама да. Октябре — из Сийлахь - доккхача хувцамий, къахьегаш болча наьха лоIамахи кулгащцеи ткъоалагIча бIаьшерен тIа хьалъяьнь байрах я. (ТIоараш тох).

Вай накъадоах, социализм цу е вокх хоадам боллаш йолча исторически нийсъяьча форма лаьттан тIа тIехьярех йола, шийца машар, паргIато, нийсхо, дерригача къахьегача адамлена вахара хьал дахьаш йоагIа общественни система хинна дIаоттаргйолча замана. (ТIоараш тох).

ХIаьта из утопи яц, дага латта хоза хIама а дац. Из реальни перспектива я. Из воай къахьегамцеи къовсамцеи вай, новкъостий, гаргайоалаю, шоай къахьегамцеи къовсамцеи из гаргайоалаю миллионаш болча вай замахоша. Из да Октябрьски революце дIадоладаь гIулакх дIахо хьош хилар. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Массаза тешаме хургда вай Сийлахь - боккхача Октябра байрахна, революце цIеча байракха! (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Дунен тIа тIехь-тIехьагIа сийрдагIа лепийла даим яхаргйолча марксистско - ленински идеяй сердал! (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Даькъала хилда сийлахь-доккха Советски халкъ! (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Даькъала хийла вай сийлахьйоккха парти — Ленина парти! (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Коммунизма коталонга дIахьалхашкахьа долле!

(ЧIоаггIа дIаьхдаь тIоараш тох, берригаш хьалгIовтт. Зале моаршал кхайкаду КПСС, цун Центральни Комитета сийна, «Ура!» яхаш цIогIарч детт).

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СИЙЛЕН ЦIЕРАШ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Просвещенеи профтехобразованеи даькъе дика хIамаш карагIдувларахи беркате болх барахи, общественни балха юкъе хьинаре дакъа лацарахи Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарца дувзаденнеи сийлен цIераш лойла:

Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьехархо

Абазова Зура Абдуллаевнана — гор. Грозне № 42 йолча школа хьехархочоа.

Ахмадова Патимат Ибрагимовнана — Грозненски района Комсомольски юкъерча школа хьехархочоа.

Бзаева Елизавета Ахмедовнана — Назрановски совхоз-техникума преподавателa.

Битиева Татьяна Моисеевнана — Ножай-Юртовски района Ножай-Юртовски юкъерча школа хьехархочоа.

Гугаева Комета Сосланбековнана — Советски района Советски юкъерча школа классал арахьарен школал арахьарен кхетама болх вIаштIехьбоахачоа.

Кириллова Галина Григорьевнана — Урус-Мартановски района Алхазуровски бархI шера дешара школа директора дешара-кхетама балха йолча заместителa.

Косова Ефросинья Григорьевнана — Наурски района Наурски юкъерча школа хьехархочоа.

Ляхова Лидия Прохоровнана — гор. Грозный № 2 йолча, болх беча кагирхой школа хьехархочоа.

Левченко Светлана Андреевнана — Гудермесски педагогически училища преподавателa.

Лукьянченкова Раиса Михайловнана—халкъа образоване Шалински районни отдела заведующена.

Максименко Любовь Пантелеевнана — Грозненски района Старо-Сунженски юкъерча школа хьехархочоа.

Махмудов Саид Махмудовичa — Ачхой-Мартановски района № 1 йолча Валерикски юкъерча школа хьехархочоа.

Мовтаев Султан Махмудовичa — Грозненски педагогически училища директора.

Мусаева Зара Усмановнана — Веденски района Веденски юкъерча школа хьехархочоа.

Рогова Галина Георгиевнана — гор. Грозне № 37 йолча юкъерча школа директора.

Фаргиева Темирбулата Райхьанта — Сунженски района Краснооктябрьски юкъерча школа директора дешара-кхетама балха йолча заместителa.

Хаматханов Сойпа Салмана — гор. МагIалбика № 20 йолча юкъерча школа хьехархочоа.

Швецова Мария Георгиевнана — гор. Грозне № 57 йолча юкъерча школа хьехархочоа.

Ясаев Адлан Ахмадовичa — Урус-Мартановски района № 7 йолча Урус-Мартановски юкъерча школа хьехархочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР профтехобразоване заслуженни хьехархо

Бордаков Николай Серафимовичa — Сунженски района № 1 йолча Серноводски юрта профессионально-технически училища спецдисциплинай преподавателa.

Ведзижев Абзой Мухтара — гор. Назрана № 14 йолча городской профессионально-технически училища спецдисциплинай преподавателa.

Дрогожилова Наталья Яковлевнана — гор. Грозне № 12 йолча городской профессионально-технически училища спецдисциплинай преподавателa.

Скорик Людмила Михайловнана — гор. Грозне № 10 йолча городской профессионально-технически училища преподавателa.

Кораблева Галина Васильевнана — Наурски района № 2 йолча юрта профессионально-технически училища спецдисциплинай преподавателa.

Козак Анатолий Семеновичa — гор. Грозне № 22 йолча городской профессионально-технически училища спецдисциплинай преподавателa.

Лурье Мирон Иосифовичa — гор. Грозне № 4 йолча городской профессионально-технически училища спецдисциплиней преподавателa.

Мазуров Юрий Николаевичa — гор. Грозне № 8 йолча юкъерча городской профессионально-технически училища директора заместителa.

Нохч-ГIалгIай АССР профтехобразоване заслуженни мастер

Алихаджиев Магомед Халидовичa — гор. Грозне № 9 йолча городской профессионально-технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Васина Лидия Ильиничнана — гор. Грозне № 11 йолча городской профессионально-технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Данилов Василий Антоновичa — гор. Грозне лаьрхIача профессионально - технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Исаев Ваха Усмановичa — № 29 йолча Аргунски городской профессионально-технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Кургускин Александр Андреевичa — гор. Грозне № 5 йолча юкъерча городской профессионально-технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Кондрашина Лариса Александровнана — гор. Грозне № 1 йолча технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Куценко Анатолий Степановичa — гор. Грозне № 2 йолча технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Петросян Вазген Хачатуровичa — гор. Грозне № 10 йолча профессионально-технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Таранец Валентин Кондратьевичa — гор. Грозне № 15 йолча юкъерча городской профессионально-технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Тутаева Яхьяй Розайна — гор. Грозне № 26 йолча профессионально-технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Серафимова Тамара Тихоновнана — гор. Грозне № 7 йолча технически училища производственни дешар хьехача мастера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный,
1977 шу, 28 октябрь.

ЕРРИГАЧА ФОРМАЕХИ МЕТОДЕХИ ПАЙДА ЭЦА

Октябрьски Революце орден лелаеча «Красный молот» яхача завода машинашъераштa цIаккха а дицлургдац 7 октябра ди, СССР Керда Конституци тIаийца цIей.

Цу исторически событена лаьрхIа кийчлуш бар красномолотовцаш. Сесси хьаьллале хьалхагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата, котельщикий бригадира Рыженков Николая тIахьехам бир «Сессе болх беча деноех къахьегама толамаш доаха денош дерга вай!» аьнна. Цул тIехьагIа хиннача митинге котельщикий викала Клименко Валентина къамаьл де бокъо йолаш вар:

— Сийрда цIей да вайна е хIанзара денош. Дерригача советски халкъо дег тIара къоабалъю СССР кердача Конституце проектеи дерригача халкъо из ювцарах хьахиннарийн хьакъехьа новкъоста Л. И. Брежнева яь доклад. Тха цеха коллективо, хьалхагIа ше тIаийца хиннача декхарашка юха цIаькха хьажа а хьежа лаьрхIар сессе болх беча деношкеи Октябрьски революце цIей хьатIакхача дисача деношкеи 200 эзар сома маьха совнагIа продукци яла.

Цеха коллективо хьаллаьцар Рыженкова бригада патриотически почин. 80 саго хIанзле а 1978 шера чотах болх бу.

Хьалхарча деноше а денз дIаболабелар заводе болхлошта юкъе Керттера Закон дIадовзийтара болх. БIаьш агитаторашеи политинформаторашеи къахьегамхошта йовзийтар сессе материалаш. Беседаш, читкаш йора ерригача цехашка, участкашка, службашка. Хьинар айдаь болх бе йолеелар агитпункташ, культура ЦIа, цIе уголокаш. Керда темаш юкъеяьхкар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара хетаяьча общественно-политически чтенешта ешача лекцей циклана, единни политденош, лектора Деноош чакхдоахача. Дика кийчъяь чакхйоаккх «Советски демократе котало» яха кинолектори. Деловая, Моздокская яхача улицай цIейш хиннад «Социалистически вахара хьисап — кердача обществана карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама» яхаш тема а йолаш. Общежитешка къона болхлой къахьегама ветеранашца вIашагIбеттаьуш моттигаш хиннай. Массе метте кердайоаккхаш латт гойтара агитаци. ЦIеча уголокашка, цехий оагIошца дикагIа гургйолча хьалйийтта йоахк СССР Конституцева хетаяь стендаш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела, Конституционни комиссе председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева сессе яьча докладеи дош хаддаш даьча къамаьлеи тексташ.

Керттерча Закона хетадаь арадаьннад дукха пенгазеташ. Сессе материалаш Iомаяра хьакъехьа, СССР кердача Конституце къахьегама хьинар айдара хьакъехьа язду завода многотиражко. Пятилетка хьайолаелча денз кхаь шера планаш шоаш кхоачашъярах рапорташ делар токараша Саламбек Нуридович Ахаева, Виктор Петрович Будника, сверловщика Герман Александрович Гудушауре, производстве хьалхалаттача кхычар. Къахьегаме тIехдика толамаш даьхад къаьст-къаьстача болхлоша меттел бригадай, цехий коллективаша а.

Сессе материалаш чIоагIа уйла тIаяхийта Iомае болабелар машинашъераш партийни дешара, комсомольски политдешара, экономически дешара системе, массови пропаганда ерригача формашка. 530 коммунисто, парте боацача эзар совгIча активисташа бе къоалам а белла юха кердаа доахаш деш вай замалахьа эггара лоархIамегIара теоретически политически документ, марксизмана-ленинизмана юкъедихьа лоархIаме дакъа — СССР Лакхехьарча Совета аргIац йоацача ворхIлагIча сессе Леонид Ильич Брежнева яь доклад.

— Новкъоста Брежнева доклад, — йоахар ше занятиш дIайолаеш пропагандиста, фонтанни арматура цеха начальника заместитела А. П. Бояринова, — керда Конституци чакхъяхара, Советски паччахьалкхе чIоагIъяра, социалистически демократи дегIайоалаяра, дIахо коммунизм хьалъяра чакхдоахаргдолча гIулакхий хьаьдда программа я.

Занятей эггара хьалхара тема: «СССР Конституце проект дерригача халкъо ювцарах хьахиннача керттерча политически хIамаша ладувгIарий хьинар чIоагIа айдаьд». Цу заняте укх тайпара дийцар токара Депутатов Юре:

— Конституце проекта къаьст-къаьстача статьяшта 400 эзар предложени тIатохараши юкъедихьад советски наха. Царна юкъе я тха — красномолотовций яраш а. Дика хетар хул царех дукха яраш Леонид Ильич Брежнев керте латтача Конституционни комиссе теркалъярах. Тхо, болхлой, раьза да, масала, ВЦСПС-н къахьегама дешашта йола Комитетн къахьегама ветеранашта, производстве хьалхалаттараштa отпускаш йIаьхъярах йолча предложенешка хьожаш хиларах. Из гIойленагIа йолча тайпара къоаставргхиларга догдоахаш да тхо. Теркал ца еш йисаяи къа ца хьегаш доаккхача рузкъах бахарашца лоаттабу къовсам чIоагIбарах йола предложени я.

— Тхона, болхлой класса викалашта, дика хов, — йоахар дIахо деша ваьIачо, — советски сага бокъонашта йола керттера гаранти хьинаре къахьегарах, вай Даьхен низ чIоагIбарах хулга. Цудухьа цаI мара хила йиш яц оаха Керттерча Закона луш дола жоп — дикагIа, къахьегама овсарле лакхагIа йолаш къахьегар, тIехдика продукци арахецар. Цудухьа тхона чIоагIа дика хет тха цеха коллективо арахецача продукцех 90 процент яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш хилар, группе деша багIарех дукха бараша, масала, Н. С. Волкова, А. В. Кантиоя, Шинкарев Виктора, кхыбараша, аз айса а пятилетка шин шера программаш кхоачашъяь.

Занятеш чIоагIа сьинар айденна чакхъяьлар 20 шу стаж йолча пропагандиста, котельно-сварочни производства служба начальника Василий Семенович Кузнецова кулгалдеча группе. Укх тайпара дувц цо сессе материалаш Iомаеш хIанз ше кхозлагIа еча занятех:

— «КПСС XXV съезда решенешка хьежжа йола КПСС теорен политикан актуальни проблемаш» Iомаеча тха семинарски группе, — аьлар цо, — 23 дешархо ва. Уж берригаш а инженерно-технически болхлой ба: конструктораш, технологаш, инженераш. Занятеш сакъердамегIа, чулоацам дикагIа болаш хилийтар духьа шаблон юкъе ца яйта гIерт со. Укх тайпара хилар тха, масала, эггара тIехьагIа хинна заняти. Дувца оттадаьр цхьа дош дар: «Конституце малагIча статьяс дуккагIа тIаэзар шун теркам? Керттера Закон вай вахаре чIоагIдарца дувзаденна шун дагардараш, уйлаш, предложенеш, практически гIулакхаш?»

Цу тайпарча хаттаро, ишта из оттадаро деша багIарий уйла чIоагIа тIаэзар, дикагIа Iомае догъоттийтар цар Л. И. Брежнева доклад а Конституце текст а. Массане дакъа а лоацаш, корта бола къамаьлаш деш чакхъяьлар занятиш.

Инженера Л. И. Пономаренкос йоахар, шоллагIча даькъера статьяш Керттерча Закона тIа яц. Уж ерригаш а чIоагIа эшаши лоархIамеи я, берригача гражданаша дег тIара къоабалъеш тIаэц уж. Цунна цхьана, цо дог тешадеш хьахьеккхар, къахьега бокъо луш йола Конституце 40-гIа статья вай социалистически стройна карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама хилар. Из бокъо дешашца хьакхайкаяь ца Iеш, законодательни акташца Iалашъеш а я.

Къамаьлашка дакъа мел лаьцараша белгалдоахар декхараш тIехьа доацаш бокъонаш хила йиш ца хилар.

— Занятеш цу тайпара форма, — аьлар Кузнецова ший къамаьл чакхдоалаш, — дIахо а лелае дага да тхо. Цо новкъостал ду сессе материалаш творчески Iомаяра, деша багIарий хьинар айдара.

Парткоме дийцачох, пропагандиста Кузнецова опыт Iомаергья, вIашагIтохаргья. дIайоаржаергья. Укх гаргарча деношка гуччахьара заняти ергья цо, заводера дукха пропагандисташ тIа а болаш.

К. ТИМОФЕЕВ.

Октябра 60 шу дизара сийна йоаржаяьча социалистически яхье дика толамаш доахаш хьайоагIа Ермоловски элеватора коллектив — советски халкъа деза цIей тIакховчача укх деношка хьатIадоагIача 1978 шера чотах болх бу цо. Дукха ба Октябра хьалхарча къахьегама вахте кхычарна хьоккхам луш болх беш нах.

ЦхьоагIо йолча коллективо дег тIара къоабалду советски мехка Керттера Закон — СССР керда Конституци. Цунах йола материалаш массаза а болча теркамца еш укхаза.

СУРТА ТIА: агитатор Бадамшина Роза ший новкъосташта кердача газета тIара материалаш еша я.

Я. ЦУЕВА сурт.

1-ча КВАРТАЛА ПЛАН—УКХ ШЕРА

Кердача Конституце проект ювца йолаяьча хана, цу исторически документо хьинар айдаьча тха хьайбаш лeладераша дош деннадар паччахьалкхенга шура йоххара шера план 7 ноябрь тIакхоачаш кхоачашъяь яккха. ЛаьрхIар толамца чакхдоаккх. Шера планагIа 1000 тонн йохка езача хIанзле 1180 тонн шура ехкай паччахьалкхенга.

Дега боккха тоам беш хIама да укх шера хIанзле паччахьалкхенга ехка шура соахка бIарччача шера ехкачул 30 процент гаргга дуккагIа хилар. Соахка карагIдаланзар тхона план кхоачашъе.

28 доярка я боахаме доахана хьожаш. Октябрь чакхбоалаш царех 26-не кхоачашъяьй шура яккхара шера планаш.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузача денна толамца пакъабахар духьа яьржача яхье хьалха я план 2400 килограмм йолаш хIара Iаттагара хIанзле 3080 килограмм шура яьккха Магомадова Седрат. Цунах къаьстта дувца безам ба са. Йоккха балха опыт йолча цо массаза новкъостал ду къоначa дояркашта. Цу деша лоархIам дикагIа бовзаргба, фермерча берригача дояркаех дийлагIа дакъа духхьала укх шера болх бе баьхка хилар лаьрхIача. Ший болх баь яьлча царна хьехамаш телаш, цхьайолча хана гIулакхаца новкъостал деш хул Седрат. Цо Iомаеча дояркаех берригаш а паччахьалкхенга шура йохкара шера планаш кхоачашъяь яьннай хIанзле.

Раьза ба боахама кулгалхой социалистически яхье шоллагIчен кхоалагIчен моттигашка болча Кулишова Марияси Забараева Елизаветаси беча балха а. Царех хIаране 2700 килограммал совгIа шура яьккхай хIара Iаттагара. Дояркаша доаха толамаш дуккагIча даькъе бежа Iуй къахьегамах тийша да. Из кхета а деш, дег тIара баркал оал дояркаша шоай декхарех дика лоархIабеш хьабоагIача Яхьяев Башанан Баламбаев Аллханан.

Iаьсий лeладераштa юкъе яьржача яхье хьалха ба мари сесаги АкмамбетовгIар Кантемири Еминати. План 500 грамм йолаш, ден-бус юкъера лаьрхIача 600 грамм дулх тIакхет цар Iунал деча хIара Iасилга. Социалистически яхьа итогаш хIара бетта 29-гIа ди тIакхоачаш ю. Хьалхара моттигаш яьхараш белгалбоах ахчан совгIаташца, цар сийна арахец пенгазеташ, «Молнеш».

ХIанз сихбенна хьайбаш Iангара дахара кийчо еш ба тха колхозхой. Iалашъяь 400 тонн йол, 2800 тонн сенаж, 7000 тонн силос доахана Iа доаккхаргдолча моттиге хьатIаена дIаоттаяьй. Кийчдаь доакъар планал совгIен хьайбаш дика Iангара дахара кхоачамболаши да.

120 етт чуоттабе йиш йолаш керда хьаяь помещени ца лаьрхIача ерригаш а тоаяь, кIир теха, чухьнахьа дезинфекци яь кийча я доахан чуэцара. ХIаьта керда хьалъяьча базе механизаци е езаш мара яц. Укх гаргарча пхе-ялх дийнахьа из болх чакхбаккха дол деннад «Сельхозтехника» Шелковской района объединене.

Паччахьалкхенга шура йохкара тIадоагIача шера хьалхарча квартала план укх шера кхоачашъе дош деннад тха коллективо. Хьайбаш Iангара дахара лерттIа кийчо яь хиларо новкъостал дергда тхона лаьрхIар кхоачашде.

М. АБЖИЛИЕВ,
Шелковской района Ленина орден лелаеча Ленина цIерагIча колхоза доахан лeладеча цеха начальник.

ПРОФКОМИ ЦО Ю ЙОАКХОИ

Дерригача советски халкъаца цхьана вай Даьхенах чIоагIа доккхал а деш тIаийцар тха объединене предприятей коллективаша нийсазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета аргIан йоацача ворхIлагIча сессе СССР керда Конституци — дунен тIа эггара хьалхарча дегIаенача социализма мехка Керттера Закон — тIаэцара хьакъехьа хинна хоам. Политически къахьегамеи хьинар чIоагIа айденнача хьалашка хилар ерригача предприятешка къахьегамхой митингаш. Вай замалахьа из боккхача лоархIамера документ, новкъоста Л. И. Брежнева сессе яьча доклада положенеши выводаши дег тIара къоабал а еш, объединене болхлоша вай парте Центральни Комитета дош делар Октябра сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдеча шоаш керда толамаш доахаргхиларах. СССР Лакхехьарча Совета сесси хилале хьалхарча деношка объединене профкома инициативагIа предприятей профсоюзни комитеташа чIоагIа къахьийгар керда, доккхагIдола декхараш тIаэцара болх беш.

Профсоюзни организацеш уйла дуккагIа тIаахийта яьннай нахацара бувзамаш шердара, производствана доал дара, организаторскии хьехамеи болх корта болаши хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаберзабаьи лелабара.

Советски обществера влиятельни низ хиларах тарра Керттерча Законаца чIоагIбаьб профсоюзий боккха лоархIам. Профессиональни союзий лоархIам тIа-тIа боккхагIа хулаш хилар теркал а деш, кердача Конституце тIа оттадаьл, профсоюзаша, шоай уставной декхарашка хьежжа, паччахьалкхени общественнии гIулакхашта доал деча, политически, боахама, социально-культурни дешаш къестадеча дакъа лоацаш хилар, законодательни инициатива яла цар бокъо хилар.

Ший болх вIаштIехьбоаккхача хана объединене профкомо эггара хьалха теркалду шийна еннача бокъонех КПСС XXV-чен советски профсоюзий XVI-чен съездий решенеша хьалхашка оттадаь керда декхараш кхоачашдар духьа шерагIен биззагIен пайда эцанза барг ца хилар. Боккха а дукха оагIош йолаш а ба на болх. Оаха чаккхъяьхай профгруппагара объединене профкомага кхаччалца йолча ерригача профсоюзни звеньяй болх хьинаре, тоабенна, ший наькъагIа лелилга Iалашде дезаш йола мероприятеш.

Объединене профкомон тха предприятей профсоюзни организацешен къаьстта йоакхо еш долча лоархIамеча дешашта юкъе хила а хиннай хург а я социалистически яхь. Из дегIаух КПСС XXV съездо дIадийхарашка хьежжа, Сийлахь-боккхача Октябра моаршалла. Цунна юкъе дакъа ца лоацаш цхьа къахьегамхо вац объединене. Тха болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха хьинар ца кходеш къахьегар бахьан долаш 9 бетта планаш кхоачашъяьй объединене, продукци маьхала яккхар — 100,4 процент, вешта аьлча соахка цу ханна яьчунца нийсйича 2,7 процент дуккагIа, къахьегама овсарле лакхъяра — 102,0 процент, кхоачашъяьй пайда бара план, лакхденнад болхлойи гIулакхерча наьхен алапеш. III-гIа квартал лаьрхIача яхье эггара дикагIа толамаш даьхад Старопромысловски кирпишкий завода (директор нов. М. Х. Льянов, завкома председатель нов. А. Абдулаев), № 2 йолча гIишлой материалий комбината (директор нов. А. А. Ширяев, завкома председатель нов. В. П. Баталов), Гудермесски кирпишкий завода (директор нов. З. З. Ибрагимов, завкома председатель нов. В. В. Куриленко) коллективаша. Укх шера октябра бутт юкъе кхаьчача хана кхоачашдир № 2 йолча гIишлой материалий комбината № 5 йолча цехо Октябра юбилея сийна ше тIаийца хинна декхараш, уж декхараш тIехкхоачашдир 100 гаргга саго, царех 52 саг 1978 шера чотах болх беш ва, 7 смено а ишта кхоачашъяьй пятилетка шин шера планаш. Цунца дувзаденна цIераш яха безам ба са шоашкара дика гIулакхаш бIарга а дайташ, са ца кходеш къа а хьегаш доккхий производственни толамаш доахача башха - дикача наька, эггара хьалха Октябра сийна социалистически яхь йолаяьрий, кхыбараш шоашта тIехьа а боахаш болхарий. Оаха доккхал ду царех. Уж ба: КСМ-1 кирпишк пийшка чу уваттаераш Дохтаев Сурхо, Патиев Герей, Джамалдинов Эйюп, кирпишк арайоахар Лабазанова Зарет, кIир чуувттаераши арайоахараши Жалиева Зина, Саидова Хозан, Бачаева IайнаI; КСМ-2 — кирпишк арайоахараш Виситаев Ширвани, Баматгиреев Дапа, Анищенко Николай, Джангираев Хьамид, Матаев Мохди, сушилкаш йоассаераш Руденко Людмила, Мишина Любовь, Александрова Любовь, Шамилев Хьамзат; Назрановски кирпишкий заводе — бийда кирпишк дехьа-сехьа йоахараш Мужахоева Тамара, Боголов Ахьмадхан, йокъаялийта сушилкашка кирпишк чуувттаер Балкоев Мухьмад; Старопромысловски кирпишкий заводе — кирпишк арайоахараш Кусиев Мухадин, Зермин Василий; Гудермесски кирпишкий заводе — кирпишк чуувттаер Юсупова Кужу, хьайоахараш Абдуллаева Совдат; МагIалбикерча кирпишкий заводе — токарь нов. Торшхоев Идрис, дукха кхыбараш.

Объединене а цуй предприятешка а социалистически яхь, моральнии материальнии стимулироване формаш дикагIа вIаштIехьъяхара наькъаш лех хадданза. Ер шу доладеннача юххье объединене профсоюзни комитето цIенхаштта кхоачамбоацараш гучадаьхар социалистически яхь йоаржаяра беча организаторски балха юкъера. Профсоюзни организацей балха баьча тоххамо хьахьекхачох, цхьацайолча предприятешка социалистически декхараш тIа ца эцаш дукха болхлой биса хиннаб, хIаьта из бахьан долаш балха нормаш кхоачашъяьяц Назрановскии Старопромысловскии кирпишкий заводашкарча болхлоша. ХIаьта а тхоай балха тIара из доккха кхоачамбоацар дIадаккха вIаштIехьдаьннад тха. Цудухьа 9 бетта баь болх лаьрхIача Старопромысловски кирпишкий завод котъяьннай объединене предприятешта юкъе лелаяьча социалистически яхье, цунна хьалхара моттиг а хьожаяь, ахчан преми а объединенеи профкомеи карара кара тела ЦIе байракх а еннай. Республикански Сийлен улга тIа яьккхай завод. КхоалагIча квартала планах дика лоархIаяьй продукци маьхала яккхара план 111 процент, валови продукци арахецара план 122, къахьегама овсарле лакхъяра план 135,1 процент кхоачашъяь Назрановски кирпишкий завод а. ДIахо кхы а чIоагIагIа уйла тIайохийтаргья оаха бригадай, лоархIамегIара професеш йолча болхлой, сменай, объединене кхыча подразделеней социалистически яхь дикагIа вIаштIехьъяккхара.

Къахьегамца коммунистически гIулакх лeладара тIехьара болам дегIабоалабара тхона йола программа а хинна дIаэттад профсоюзий XVI съезде ше къамаьл деш нов. Л. И. Брежнева профсоюзашта хьалхашка оттадаь декхар: «Цу боламе яхьа политически лостам кхы а шаьрагIа гургбола гIулакх вIаштIехьдаккха. Партийни комитетий кулгалца профсоюзни комитеташа, цар активо хоадамболлаш къовсам лоаттабе безаш йолча формализмана, казенщина, моттийта лeладеча гIулакхашта укхаза тешшаме духьале оттаеь».

Оаха хьетаду, социальни программа кхоачашъяра даькъера профсоюзий лоархIам боарам боацаш лакхбенна хилар. Боахама кулгалхошца цхьана дакъа дувца даьннад тхо болхлойи гIулакхерча наьхен къахьегамаи алапенеи боарам уваттабара гIулакх тоадара, материальни стимулироване дикагIа яра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахача, тIахьожам дикагIа лоаттабу хIанз лелаш йола къахьегамах мах телара условеш нийсагIа кхоачашъяра.

Юкъмоттигерча дешаех цаI — къахьегама хьалаш дIахо тоаделга тха предприятешка массанахьа а вац къахьегама хьалашцара гIулакх дика вIаштIехьдаьнна. Профсоюзни комитеташ а боахамий кулгалхой а дIахьажац кхерамзлен техникерча, производственни санитаререча кхоачамбоацарашка, коллективни договораш тIа декхараш кхоачаш ца дарга, кхоачам болаш чайхдахац кулг-кара бу хало болх хIанз а дукха болча производственни процессашта механизацеи автоматизацеи средстваш юкъеяхьара тIадерзадаь гIулакхаш. Циггача тхона хьалхашка эттад саггота кхоачашде дезаш дола декхар.

Тхоай балха тIа тхона карагIдаьнна дика хIамаш да тха коллективай вахарера къахьегама законодательство телхадар, кадрай, наьха, царна эшачуни дезачуни хам ца бар законагIа доацаш нах балхара дIабахар, чуIе моттигаш, санаторешкеи салоIача цIеношкеи баха путевкаш болхлошта юкъе нийса ца екъар санна дола юхамэччахьара гIулакхаш дIадаха тха вIаштIехьдалар. Алхха 1977 шера 9 бетта керттерча даькъе льготни путевкаш а йолаш санаторешка дарба дайташи салоIача цIеношка салоIаши хиннав 700 саг — болхлой, гIулакхера нах, цар дезал.

Нагахьа санна профсоюзий структура производствана деча экономически доала структурага хьежжа хийцачул тIехьагIа вIаштIехьъяьннача балха формай керттерча чулоацамах лаьца аьлча, цу массанегара а дIадехар цаI да — эффективностеи дикалеи дешашта шоай керттера низ тIаберзабелга. Цудухьа тха декхар да тхоай беррига организаторски кхетамеи болх чIоагIбара наькъаца из гIулакх сихагIа тоадар.

СССР керда Конституци тIаэцаро айдаь къахьегама хьинар кхы лаьгI ца долийташ болх беш я объединене предприятей къахьегама коллективаш.

Ш. ФАРГИЕВ,
«Чеченингушстройматериалы» яхача производственни объединене вIашагIтехача профсоюзни комитета председатель.

СВЕРДЛОВСК. Ловзадаь болат хадданза чудотташ йола лакха овсарле йола установкаш, гIа боахаш йола экскаваторaш, прокатни станаши прессаши, доменни пишкашта йола оборудовани хьаеш йолча «Уралмаш» яхача производственни объединене къахьегаш я Iалаьмате йоккха, дуккхача къамех бола нах чубоагIаш йола коллектив. Предприяте болхлошти гIулакхерча нахаи хьалаьд творчески къахьегамаи духовни дегIаахараи мел эша хьалаш. Укхаза болх беш я машинашъерий техникумеи институтеи сайрийнара отделенеш. Болх беш я хьалхалаттача опыта школа, Объединенера хIара кхоалагIа вар дешаш ва.

Ший дего къоабалъеш йола заняти корайоагIаргья Уралмашзавода культура ЦIагIа хIаранена, Художественни самодеятельноста 18 коллективе дакъа лоацаш ва 6 эзар совгIа саг. Иллеи халхареи ансамбла, камерни оркестра, драматически студена халкъа коллектив яха цIи еннай.

Объединене чIоагIа теркам беш леладу наха чуIе цIеноши хьалдара, социально-бытовойи культурнии учреждениеш хьалъяра гIулакх. Укх шера уралмашевцашта дIалургья 60 эзар квадратни метр гаргга квартираш, шиъ берий комбинат.

«Уралмаша» библиотеке 21740 саг ва книжкаш дешаш. Цун фондашка 175 эзар книжка да. Завода библиотека болхлоша каст-каста цехий цIеча уголокашкеи участкашкеи кердача книжкай выставкаш ю.

СУРТАШ ТIА: I. «Уралмаш» яхача объединене «НИИТЯЖМАША» конструктораш—1976 шера ВДНХ медалаш енна бола кагирхой Iилма-технически творчества Ерригсоюзни хьажара лауреаташ. Аьрдехьара аьттехьа: Чернов Сергей, Щербаков Валерий, Соломеина Надежда, Волосян Александр, Сергеева Вера, Шевелев Александр, Рылова Наталья, Колесников Василий.

2. Заготовкаш телача цеха болхлой библиотеке даьхкача кердача книжкашка хьожаш ба.

Э. КОТЛЯКОВА урташ.
ТАСС фотохроника.

Октябра 60 шу дизарга

ПАРТИЗАНА ДАГАДОАГIА

1918 шера чIоагIа хала хьал эттар революцена Къилбаседа Кавказе. Паччахьа инарала Краснова кIайча казакех вIашагIтехача Донски эскаро Центральни Россех къоастаяьяр из. ХIьата къулбехьа интервенташа чIоагIъяьяр Азербайджане мусаватистий контрреволюционни правительство, Грузе — меньшевикийи Армене — дашнакийи правительстваш. Цу тайпара, Къилбаседа Кавказ контрреволюце юкъеерзаяьяр. Ишта эттача хьале чIоагIа корта хьалъайбаьбар Советий Iаьдал гоама долча элементаша массанахьа а, зуламаш де болабелар контрреволюционераш. 20 июне Владикавказе салтий митинге къамаьл деш латташ цар теха вийр Терски Совнаркома председатель Буачидзе. Черноярски, Луковски, Ново-Осетински, Павлодольски, кхыча станицешкара вIашагIтехача кIайказакаш, меньшевика Георгий Бичерахова кулгал а деш, чухьийлха дIаяьккхар Моздок.

Ди тIехьа чоалханегIа, халагIа оттар Терски республикера хьал. ХIаьта 11 июле Владикавказе кхаьчар Ленина ше вайта Къулбехьен Россе Чрезвычайчи комиссар Серго Орджоникидзе.

23 июле пуй инициативагIа гулъяь Терски республика халкъий съезд хьайкийлар цу городе. Цига дийцача керттерча дешаех цаI дар контрреволюцеца лоаттабе безача къовсамах.

Съезда делегаташ — большевикаш лувца а Советий Iаьдал дIадаккха а дагахьа города малхбузен-къилбаседа оагIонгахьара чухьийлхар кIайча казакий отрядаш, полковникаш Беликови Соколови хьалха а болаш. Цар из дир 6 августе Iуйранна вIалла дага а доаташ. ДIалийцар города цхьайола моттигаш.

Цкъарчоа царна духьалъайттача болхлошен цIеэскархошеи городал араккхайсар кIайча казакий-хIирий бандаш. Бакъда Аьхкий-Юрта, Шолха, Онгашта, Товзан-Юхе цу хана хиннача казакий станицашкара казакаш царех дIа а кхийтта, города юха а чухьийлхар Бичерахова бандаш.

Цу халача деношка Серго Орджоникидзе Мочкъий-Юрта гIалгIай халкъа съезд а гулъяь, Советий Iаьдала новкъостал де тIахьийхар нах. Циггача отрядаш вIашагIа а теха, Орцханов Хизар, Албогачиев Ювсап, Саутиев Муса хьалха а болаш, Владикавказ бичераховски бандаех лораеш латтачарна оарцагIбаьлар гIалгIай. ГIалгIай ерригача юрташкара оарц даккха нах бахийтар.

Ишшта оарцагIбаьннача гIалгIаех лаьра, тIехьагIа ше дувцаш, Серго Орджоникидзе аьлар: «Сона дагайоагIа IV съезд йистеяла гаргагIерта, вай гIулакх хадача кхаьча хиина кхерама ха; вайна тIехьа саг ца воала, кхераш вайга юхахьайжа, тешам байна ха яр из. Советий Iаьдал цхьаь лисача цу хана гIалгIай зIамига халкъ леррига а Советий Iаьдал лораде эттар» (Г. К. Орджоникидзе, статьяши къамаьлаши, 1 т. 56 оагIув).

— Цу хана, — дувц хIаьта белогвардейцашна тIом беш хиннача партизана ДIаькача Къухьарча Хаматханов Махьмада, — 15 саг вIашагIкхийтар тхо, уж бар Льянов БIехой Жарап, Ахриев Иже Атаби, ЦуроагIар Iаддал-Кермий Шамсуддин, Байсара Iаддарахьман, Ювнаса Iабди, Котиев Джандар, Цицкиев Иже Ювси, Хутиев ТIайпа Боташ, Вожаш сона дика дагабаIац.

Тхо оарцагIдолхаш, новкъа хьаккхийтар тхох кхы цхьаькха саг а. Тхо 16 саг городе Iочувахар. Чона тIаьна юкхе Шеча Эскара штабе дIачудахар тхо. ДIаккхайкадир оаха тхоаш тIом бе дахкар. Масса саг ва шо аьнна даьча хаттара оаха жоп делча, тхя кIезигалах белакъежар штабе. Тхона тIема кхоачам ба оаш, тIаккха ховргаа да шоана, тхона фу карагIдоал аьлар оаха, цар уйла кхета а яь. ТIаккха тхона цига велар шик пулеметчики «Максим» яха пулемети.

Цига цхьа чIоагIало а лаьца, оаха тIом дIаболабир. Чона тIаьна юхерча хьайра чу, шоза Маштара даьча цIеношка багIача кIайбараштa духьала. Цига тхоца цхьана тIом беш бар Молоканск слободкера бIухой а. ХIаьта оаха моастагIий эша а баь, хьалаьцар хьайра, дохадир цар керттера низ чухинна шозза вIаштIара даь цIенош, тхона караера герз чудола йоккхa склад. Цу чу яр яьшкашка а йоахкаш цIаккха кхоссанза йола цIена английски топаш. Шох доккха гIулакх хилар тхона. ТIема кхоачам кIезига ма-барий хIаьта.

ДIахо тIом беш оаха мукъаяьхар цунна гонахьара улицаш, Осетински слободке Iочудахар. Цу деношка тхьарсях чов хилар гуржий командира Гигечкори Сашийна. Бакъда тIема юкъера-м валанзар из. Башха кIант вар.

Города кхыча оагIонашкара тIабаьккхача гIалгIаша тIом бир кхыча моттигашка. Городе бахача нахаца цхьана тIом беш кIайказакехи кIай хIирехи IоцIенйир оаха Владикавказ. КъегIа бола хIирий а бар "царех латаш.

Шоаш кхаьч-кхаьчача доккха Iазап тIаоттадаьдар кIайбараша бахача наха: цар кхыметтел бераш, истий, боккхий нах боабаь моттигаш яр.

Бакъда гаьна даланзар хIаьта тхо котдалар. Оаха эшабаь хиннарел низ болашагIа долча Деникина эскаро юха а дIалаьцар город. Тха цох хьулалала а Орджоникидзе, цун новкъостий царна карабоагIаргбоацаш лорабе а бийзар.

Из къиза эскар дар. ДагадоагIа сона: бичераховцаш эшабаьчул тIехьагIа городе хьаккхаьчача Шеча Эскарца лукха нах бар дIайхача унах цамогаш хиина. Уж бадар кадетски корпусашка. Деникинцаша, бичераховцех юхебисараша боабир уж. Йоккха сантар а яьккха, цу чу Iочу а кхайсе, йост тIахьеккхар. Хлорка тIа а хьерцаш, дийна боллаше а цамогаш бола цIеэскархой цар дIабийхка моттигаш а я. ХIанз а болаш ба Орджоникидзе из хIама дагадоагIа нах.

Деникинцаш баьхкача хана Орджоникидзе сесаг Зинаида Гавриловна чуйола цIенаш лорадеча дакъа доацаш а нийсвелар го.

Цу хана леладаь дерригa хIамаш дагадагIац сона. Уж дукха дар. Бакъда сона цIаккха а бицлургбац тхоашта хьалхе лелаяь а хьехам беш хиина а башха дика кIантий Орджоникидзе, Киров, Буачидзе, Бутырин, кхыбараш.

Советий Iаьдал моастагIех лорадара тIом беш хиннача тхох цхьаккха а вацар цунна долча гIулакха са кхолергдолаш, хIана аьлча из тхоай, къахьегача наьха, Iаьдал доландаь. Тхо дег чухь тешар тхоаш моастагIел котдовргхиларах. Ишшта хила а хилар из.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце дерригa истори дика дагадоагIа воккхача сага Хаматханов Махьмада. Цунна гуш хиннад вай вахаре мел этта дерригa дика хувцамаш. Из вай советски заман дийна теш ва. Цо доккхал ду ше дакъа а лоацаш чIоагIденнача Советий Iаьдала ювлача йоккхийча коталонех, дог дел цун тахарча тIехьенга кхаьчача ираз долча вахаро хьесташ.

Ю. ЮСУПОВ.

ФОТОКАЛЕЙДОСКОП

Зельбахерча (ФРГ) цIен пена тIа художника билла е лоамий бокъонца болаш бар санна ба ала йиш йолаш ба.

ДПА — ТАСС сурт.

Тамашийна хоза зизаши баьцовгIаши хьалкхоабащ йола хIама яьй малхбузенгермански Майнц яхача городе вахача Гельмут Лара (сурта тIа). Цу тайпарча «корсеташа» дика хьалкхоаб баьцовгIаш, хIаьта дукха моттиг дIа а лаца.

«Са изобретене новкъосталца, — доккхал а деш йоах Лара,— бIарчча сомий беш лелае йиш я кхыметтел балконя тIа а».

ДПА — ТАСС сурт.

□ □ □

ШВЕЙЦАРИ. Мамонта тара йола «скульптура» хьахиннай... ди теха ши дакъа доаккхаш йоаттIаьча къаькача гаьнах, хIаьта из кхы а дуккагIа тара хилийтара «мамонта» дIа тIа егIай кIомсар.

Кейстон - ТАСС сурт.

Тха интервью

Кхоана Х. Нурадилова цIерагIча театре дIайолалу херда 47-гIа сезон. Цунца дувзаденна тха газета корреспондента массехк хаттар дир театра литературни даькъа заведующе йолча Берсанукаева Хэдега.

Сенца белгалдаьннад дIадаха шу театра коллектива вахаре?

Творчески балхах йиззa йолаш чакхъяьлар тха театра коллектива дIаяха сезон. Аьхки тха коллектив гастролешка хилар республика районашка а цар гонахьа ядача юрташка а шоай говзал гойташ. Тха артисташ хиинаб Надтеречни, Наурски, Сунженски, Урус-Мартановски, иштта кхыча районашка. Шоай говзал дIа а гойташ, моттигерча художественни коллективашта гIо а деш болх баьб цар. Уж бувзамаш кхы дIахо а шердеш леладе лаьрхIа я театра коллектив. Аля деза доккхийча творчески толамашца чакхъяьлар цигара гастролеш.

Дуккхача хана дишлургдоацаш да артистий къахьегамхой коллективашцара творчески вIашагIкхетараш. Ишшта Ножай-Юртовски бытовой комбината болхлошца хиннача вIашагIкхетаре дакъа лаьцар театра режиссера Р. Хакишева, РСФСР заслуженни НГIАССР халкъен артиста Я. М. Зубайраева, НГIАССР заслуженни артиста А. А. Дениева, Къилбаседа - ХIирий АССР-а халкъа артиста М. Хадзиева, артиста М. Джандарова. Цу тайпара вIашагIкхетар хилар Надтеречни МВД болхлошца а. Къахьегамхошта художественни кхетам балара даькъе творчески хьинаре болх оарах «Предгорный» совхозои тIема даькъа командованси Сийлен грамоташ еннай театра.

Театра кердача сезона репертуарах ха ловра.

Белгалдаккха деза театра коллектив гуйран-Iац замалахьа болх бе кийчо еш, кердача спектаклашта репетицеш еш хиинилга. Ер сезон оаха дIайолаю Сийлахь - йоккхача Октябра 60 шу дизара хетаяьча Вс. Вишневске «Оптимистическая трагедия» яхача спектаклаца. Революци яьча а цунах чакхбаьннача а денал долча цахах дувцаш йола из спектакль оттаяьр ва режиссер Хакишев Руслан, художественни кийчо яьр Черный Леонид. Революце ханарча наьха дог-уйла кIоаргга йозза, царех хIарачо заман гIулакхаатта духтIавалара беш бола ший тайпара никъ хьахьокха, тIаккха цунга гIолла уж керда вахар чIоагIде балар дIагойта гIерт театр.

Спектакле керттера ролаш ловзаеш ба НГIАССР заслуженни артистка, республика Ленински комсомола преме лауреат Н. Хаджиева, НГIАССР-ен Къилбаседа - ХIирий АССР-ен заслуженни артист, республика Ленински комсомола преме лауреат Д. Омаев, Къилбаседа-ХIирий АССР халкъа артист М. Хадзиев, иштта кхыбараш.

Хьажа баьхкараштa иштта бIаргагургъя вай ханарча советски, эрсий, доазол дехьарча классикий произведенеех йола спектаклаш. Из я Мольера даим яхаргйола «Унахо ва аьнна хеташ вар» яха комеди, польски драматурга Э. Низюрске «Тхойн, джази привидении» яха фантастически комеди, болгарски драматурга Р. Стоянова «Мастераш» яха спектакль.

Бераш дицдаь мича хургда оаш?

Тхоай эггара зIамагIбола зрителаш а бицбеннабац тхона. Массаза санна царна а кийчдаьд оаха совгIат. Из я В. Ливанова «Бременски музыканташ» яха спектакль.

Кхоана театра коллектив вIашагIкхетаргья ше дезарашца. Тхона лов уж вIашагIкхетараш безамах, творчествах дизза хилар.

Баркал.

Интервью хьанйцар
Р. ЯНДИЕВА.

КОМСОРГ КОДЗОЕВА ЛИДА

Укх шера ийс бетта ший продукци хьаяра план 100,3 процент кхоачашъяьй Грозненски ацетонови заводо. Ерригача заводской коллективо даьхача толамех зIамига дакъа даллац цига лоархIамегIарча подразделенешка къахьегаш болча кагирхой а. Растворителий цех ацетонови заводе эггара керттерчарех цаI я. Цу цехе болхлоша лоархIаши дика гIулакхаш доахкаши я аппаратчик Кодзоева Османа Лида.

Производствах цуи безам болийтар а хIаьта эггара хьалхара цуи хьехамча хиина дIаэттар а г. Грозне № 1 йолча профессионально - технически училища производственни дешара мастер Сомова Мария Федоровна я. Къонача йиIий эггара хьалха цу мастераца хьоашал кхийттар 1975 шера, Лидас гор. Назранерча № 3 йолча юкъерча школе итт класс йистеяьккхачул тIехьагIа. МассадолчахIаманца кийчъяь училища классаш, опытни преподавателаш, дешархой вахаран дешарaн тIехдика культурно-бытовой хьалаш — уж дерригa хIамаш дезаделар къоначa йиIий дега. ХIаьта мастераца шийца Лидас къамаь дaьчул тIехьагIа бокъонца дог эттар йиIий цу училище деша яха. ХIаьта дукха ха яла лехьа Лидай ший а дог тийшар ше хержа мехкдаьтта чакхдоахача заводий аппаратчика специальность лоархIамеи мехка эшаши професси хиларах.

Ишшта № 1 йолча технически училища дешархо а хиина дIайолаелар Кодзоева Лида. Шийма хулла дикагIа деша гIерташ а производственни практика йолча хана бе-беча установкашка ший дакъа хьа а лаьца ше болх бара чIоагIа уйла тIайохийташ а яр Лида. Иштта хила я еза — хьаллоацар из мастера Сомовас мехкдаьтта прдуктай, лаьрхIа уйла тIа я йохийташ анализ йоаккхаш е установкай контрольно-буствамий прибораша болх нийса бой хьожаш йоаллача хана. «Iа хьай кулг тIа на дихьача — гIулакх хургдац, — оал Лидас. — Цудухьа ма-могга дикагIа кхетаде хьожар со установкашкарча къаьнагIа болча болхлоша тхоашка хьагойтараши хьехараши, цудухьа экзаменаш дIалуча хана аз тIехдика оценка я яьккхар».

1976 шера училища йистеяьккхачул тIехьагIа ацетонови заводерча растворителий цехе аппаратчикалла балха хьожайир Кодзоева Лида. Къона болхло чIоагIа безамеи терко еши тIайийцар ший смене Смарарова Нина Семеновнас — производства ветерана, хIаьта Кодзоева балха эттача хьалхарча дийнахье а денз Лидайна цу цехера производственни процесс Iомаелга шийна дIатIадаьцар. «Хьахьажал, гой хьона, — автоклав — эшшаш йола продукци хьаяйта дог да из. Керттердар — эшшача боараме температура лоаттаяр. Вай продукци сувсара процесс цу чу йолалу. Оттаяь режим, гIалат а яьина, Iа толхайича, ерригача процессах брак хургья».

Лида цу цехе балха еначa хьалхарча деношка дог гIаддодаш минуташ я нийсъеннай, догъэккхаш а йоагIар ханаш. Цхьабакъда эшшача минуте из хьаллоацар цехерча болхлоша — Анфиса Харитоновна Прохоровас, смена начальника Лосьева Тамара Васильевнас.

Тамара Васильевнай къаьстта дукха къахьега дийзар кхерамзлен техника правилаш Лидайна Iомаеш. Хьаькъал долаши хIамах сакхувши йолча комсомолкас Кодзоевас шоай смене мел бола болхлой цецбоахар, — йоах Тамара Васильевнас, — производства кхерамзленна эшарш сихеи нийсен кховчашде харца. Сийдея ховстаси мегаргья ший сменерча новкъосташта нийсса бIубенна къахьегаш йоалла Кодзоева Лида санна йола болхло.

— Цехе ше балха енача хьалхарча деношке а денз, — йоах цехе начальника Медный Яков Михайловича, — Лидас дикача оагIорахьара хьахьеккхар ше. ХIамах дика сакхувш, эшшача метте оарцагIйоалаш я. Нагахьа санна шоай сменерча молагIча сага балха тIа новкъостал ийшача вIалла шийга дехар на дича а йола из хIанз новкъостал де Химически продукташ эрахецара план 103—105 процент кхоачашъю цар смено.

Растворителий цехо укх шера ийс бетта кхозза хьалхара моттигаш яьхай, завода карара кара тела Ше байракх а тIехьа.

— ХIанз тхо деррига советски халкъо дег тIара къоабалъеш йолча кердача Конституце законегIа дах, — йоах комсомолкас Кодзоева Лидас.— Сменерча берригача комсомольцашца цхьана лаьрххIа Iомайир аз Конституце проект. ХIаьта Закон кепатеха арадаьначул тIехьагIа са дог тийшар буржуазни конституцеел дуккха а эргашагIа из хиларах. Цар тIа дувцараши хьаккхайкадераши дукха хул, хIаьта бухсоццача кхаьчача хьагуш хIама хилац.

Кодзоева Лидас дешаца меттел, ший къахьегама толамашца а оарцагIбоах сменера комсомольцаш завода производственни планаш кхоачашъяра. «Мехкарий, — кхайкар Лида цкъа шоай сменаш ерригача заводеи комсомольцашка, — завода администрацеи цу даькъе воай цехаи новкъостал дергда вай субботник долча дийнахьа цхьалхои цIенои яра».

— Хьаллаца еза вай, мехкарий, воай комсорга инициатива, — аьлар комсомолкас Должикова Ольгас, эггара хьалха яьина ше дIа а этта.

Иштта цехе цхьалхои цIенои йир смена членаша, комсомольцаша Суркова Аннас, Васильева Галяс, берригача кхыча кагирхоша.

Производстве хинна Iац Кодзоева хьалха латта, инициатива йола болхло, хIанз ше Iеча общежите а иштта дуккхача дикача гIулакхашта эггара хьалха латт из. Масала, шоаш чуIеча цIагIарча ший подружкашца цхьана дIаккхайкадир цо комендантага шоай чуIеча цIенах эггара дикагIа санитарни общественни порядок йола цIа дергда шоаш аьнна. «Общежите дац, — йоах команданта Мария Васильевна Морозовас, — № 99 йолчул дикагIа цIа. Цу цIагIа ях Кодзоева Лида, Васютина Зинаида, йижарий МагамадиевгIар — Зареи Зуреи.

— Доккха ши цIей хьатIакхоачаш, — йоах Лидас, — балха тIарча а общежитерча а тхоай подружкашца цхьана дIа а хозийташ кийша чакхдаьккхаь оаха «Мишта чIоагIлора болат» яха Н. Островске яздаь книжка. Из дир оаха комсомола юбилейна — 29 октябра хетадаь, хIаьта Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза цIей хьатIакхоачаш тхо хьожаргда, цул тIехьагIа оаха коллективе дувцаргда А. Толстоя книжкаех даьккха «Хождение по мукам» яха кинофильм.

А. ПЬЯНИКОВ,
тха штате воаца корреспондент.

КНИЖКАШ ДЕШАРИЙ КОНФЕРЕНЦИ

Дукха ха йоаццаш Къилбаседа - ХIирий АССР Пригородни района Куртатерча юртарча культура ЦIагIа хилар Чахкиев СаIида «Бертий бийсаш» яхача романа хетаяь книжкаш дешарий конференци.

Конференци хьеллаш хьаьшашка — йоазонхочунга С. Чахкиевга, Нохч-ГIалгIай йоазонхой Союза правлене бехктокхамерча секретарага М.-С. Плиевга, филологически Iилмай кандидатага, Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университета доцентага И. Дахкильговга моаршал хьаттар юртарча къахьегамхой депутатий исполкома председатела М. Гадаборшева.

Къилбаседа Кавказе Советски Iаьдал доаккхаш кхыдолча къамаша санна гIалгIаша лоаттабаьча къовсамах а «Бертий бийсаш» яхача романа тIа из хьахьокхарах а дийцар Л. Кардановас. Халкъий доттагIалах, романа художественни белгалонехи турпалий сурт-сибатехи дийцар дешараша А. Гамаоновас, Р. Яндиевас, М. Козонова, С. Чехкиева творчески наькъах лаьца дийцар И. Дахкильговеи М.-С. Плиевеи. Боккхача теркамца ладийгIар гулбеннараша романа авторга. Творчески планех а ший балхах а дийцар цо.

Конференци чакхйоалаш цун доакъашхошта художественни самодеятельноста артисташа концерт хьеккхар.

В. НАЩАНСКИЙ,
Пригородни района «Ленина байракх» яхача газета корреспондент.

«ТЕРЕК» ИЙШАЙ

Мехка футболах йолча чемпионата «А» класса хьалхарча лига командаша самардийнахьа аргIанара тур чакхъяьккхар.

Грозне С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе «Терекo» тIайийцар ярославски «Шинник». Из вIашагIкхетар 2:1 счет а йолаш хьаьший котбаларца чакхдаьннад.

Газета аргIанара номер араяргья 4 ноябре.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

1978 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛЕ

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гIишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиги; ялх бетта — 1 соми 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
3 ноябрь

9.00 — Кердадараш. 9.15 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои симфонически оркестра концерт. Дирижер — СССР-а халкъа артист К. Иванов. 9.55 — Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетои, Советски Социалистически Республикай Союза Лаккхехьарча Советои, Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лаккхехьарча Советои Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара хетаяь цхьана ю торжественни заседани. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци. 14.30 — С. Прокофьев. Оркестраца цхьана фортепианона лаьрхIа 3-гIа концерт. ДIалокх Дунеи халкъашта юкъарча конкурсий лауреата В. Крайневеи Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои йоккхача симфонически оркестрои. Дирижер — РСФСР халкъа артист Федосеев. 15.15 — «Литературни дешар». К. Федин. «Ленинах лаьккха сурт». 15.35 — Бераштa. «Вар дика зурманч». Телевизионни художественни фильм. 16.45 — БАМ. «Хьалхара поезд йода Беркаките». 17.15 — г. Ярослава мотораш деча завода культура ЦIен берий хореографически ансамбла концерт. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Стихаш — бераштa». 18.30 — «Iилма — тахан». «IилманхоЙ — Ленински комсомола преме лауреаташ. 19.00 — «Святослава Рихтера искусство» яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. 2-гIа фильм. В. Л. Моцарта № 18 концерт. 19.45 — А. Толстой. «Хождение по мукам» яхача романах даьккха телевизионни дукхача серийни художественни фильма премьера. 10-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. КПСС ЦК-еи, СССР Лаккхехьарча Советои, РСФСР Лаккхехьарча Советои цхьана дIайихьа торжественни заседани. 22.30 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Торпедо» (Горький). 2-гIа, 3-гIа ханаш Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера передача.

II ПРОГРАММА

9.55 — Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетои, Советски Социалистически Республикай Союза Лаккхехьарча Советои, Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лаккхехьарча Советои Сийлахь-йоаккхача Октябрьски социалистически революци хинна 60 шу дизара хетаяь цхьана ю торжественни заседани. Съездий Кремлевски Дворецера трансляци. 18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий гIалгIай меттала). 18.20 — «Сийдолча Октябро вайна никъ сийрдабаьккхар». 18.50 — Киножурнал. 19.00 — «Толамий а, коталоний а никъ». 19.30 — «Советски Союзе гIолла». Кинопрограмма. 21.00 — «Ха». Информационни программа. ЦК КПСС, СССР Лаккхехьарча Советои, РСФСР Лаккхехьарча Советои цхьана ю торжественни заседани.

4 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Хождение по мукам». Из цIи йолча А. Толстой романах даьккхача телевизионни дукхача серийни художественни фильма премьера. 10-гIа сери. 10.45 — Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои академически хора концерт. Художественни кулгалхо ва РСФСР халкъа артист Н. Кутузов. 11.10 — «Городашн нахи» яхача циклацара «Киев» яха телевизионни документальни фильм. 14.30 — «Ер Сибирь я». Документальни фильм. 15.20 — Бераштa. «Шоки Шери» яха телевизионни художественни фильм. 16.35 — «Оаха хьалъю ВАЗ» телевизионни очерк. 16.45 — «Юха йист хила, зурманчаш!». 17.30 — «Москвах москвичаши». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Балета артистий концерт. 18.40 — «Октябрахи машарахи дола дош». Телевизионни документальни фильма премьера. 19.30 — А. Толстой. «Хождение по мукам». яхача романах даьккха телевизионни дукххача серийни художественни фильма премьера. 11-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 22.00 — Концерт оттаду Шозза ЦIе байракх лелаеча А. Александрова цIерагIча Советски Эскара иллей халхарен ансамбло. 22.30 — «Останкино» яхача концертни студе поэзе сайре. Сайре дIахьу Социалистически Къахьегама Турпалхочу поэта А. Суркова. Из йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Эстафета». Телевизионни документальни фильм. 18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — Боккхача наькъа этапаш. «ИтталагIа пятилетка». 19.05 — «Къилбаседа Кавказ». Киножурнал. 19.15 — «Октябра маьлхи кIал» (гIалгIай меттала). 20.00 — «Эсамбаев Махьмуд». Фильм-концерт (телехьажархой заявкех).

5 ноябрь.
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Иразера берал». Концерт. 10.00 — «Литературни дешар». М. Горький. «Лачах доза иллии», «Буревестниках дола илли». ДIадеш артисташа Е. Киндинова а, Фролова а. 11.00 — «Со хьамсара Даьхе». Берий сурташ конкурса итог. 11.30 — «Городашн нахи» яхача циклацара «Тха Ленинград» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 12.05 — «СССР халкъий иллеши халхараши». 13.05 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Хьаькъале хIамеш». Телевизионни художественни фильма 1-ра сери. 14.45 — «Хьайбай дунеи тIа». 15.45 — «Спортлото» тираж. 15.55 — «ВIаши доттагIле» яха телевизионни журнал. 16.25 — «Патетически оратори» Г. Свиридова муам. В. Маяковске дешаш. Фильм - концерт. 17.00 — «Марсови арен тIа» Ленинградера репортаж. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Советски илле антологи» яхача циклацара «Новкъостий, майра баккха ког!» яха концерт. 18.45 — «Сийле хийла Октябра!». 19.45 — А. Толстой «Хождение по мукам» яхача романах даьккха телевизионни дукххача серийни фильма премьера 12-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 22.00 — Искусствай мастераша концерт оттаду СССР Паччахьалкхен Академически Доккхача театре.

II ПРОГРАММА

9.55 — Сийлахь - йоккхача Октябрьски Социалистически Революце 60 шу дизара хетаяь КПСС обкомои Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советои цхьана ю торжественни заседани. Спец. выпуск. Керда хьадийллача театрера трансляци. 22.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла» яха лаьрхIа йола программа. 22.10 — Концерт.

РАДИО

3 ноябрь.

6.30 — «Юртара къахьегамхой рапорт луш ба» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Илли ода И. Усманова (гIалгIай меттала). 8.40 — «Шоана, кхалнах». Радиожурнал (нохчий меттала). 9.15 — «Селаlад» яха радиовыпуск. 9.45 — «Октябра хьалхарча юбилейни вахте» «Сунжанефть» НГДУ-ра передача (гIалгIай меттала). 17.00 — Нохч-ГIалгIайчен спортивни вахар. 17.30 — Октябра байракха кIал «Халкъашна дIаденна вахар» Горчхановах йола передача (гIалгI. мет.). 17.45 — «Октябри дунеи кхелли». Исторически Iилмай доктора Титаренко беседа (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

4 ноябрь.

6.30 — «Юртара Iуйре». 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — ДоттагIлеи концерт (нохчий меттала). 8.50 — Социалистически яхьа дневник. 9.15 — «Ханал хьалха бувлараш «Союзпромэкскавация» яхача треста Грозненски специализированни управленера передача (нохчий меттала). 9.30 — «Машара сийдолча гIулакха духьа». Беседа. 9.50 — Ашараш. 17.00 — «Дунеи хьалхара дерригача халкъа юкъара социалистически паччахьалкхе». СССР Iилмай - Академе паччахьалкхен бокъои института директора В. Кудрявцева беседа (нохчий меттала). 17.15 — «Хьона, Октябрь, тха къахьегам». Промышленносте хьалхалаттарий рапорташ. 17.40 — «Машарах, къахьегамах дола иллеш» (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — Ашараш. 18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла).

5 ноябрь.

6.30 — «Октябра — къахьегама совгIаташ» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» яхача газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Къонал». 14.30 — «Лепаш я Октябра байракхаш». Радиокомпозици. 15.00 — «Тхона Даьхе еза» яха иллей концерт. 15.40 — «Октябрь са дег чу ба» яха М.-С. Плиева поэма (гIалгIай меттала). 16.00 — «Революце мурд» яхача романцара дакъа (нохчий меттала). 16.20 — Сайренара концерт (гIалгIай меттала).

ХIоттам

Тахан республике гIоллеи Грозненеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 6—11, Грозне 8—10 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхамасекретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05274. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7913.